

Anna Evensen "Fra Færøerne"

**med 33 Illustrationer ved Christian Olsen Torpelund pr. Eskebjerg
1925-26**

Denne bog er skrevet i 3 Exemplarer, nemlig dette, fru Evensens og mit eget Exemplar.

I Foraaret og Sommeren 1925 kom jeg ofte paa Besøg hos Provstinde Evensen i Bregninge. Under disse Besøg i det lille Hjem med de smukke gamle Mahognimøbler, faldt talen ofte paa Færøerne, hvor Provstinden er født for mange Aar siden og hvor hun har levet saa mange lykkelige Aar som Præstekone. Da jeg syntes, at der iblandt det fortalte, var mangt og meget der havde interesse, bad jeg Provstinden fortælle mig hendes Levnedsløb. Det vilde hun gerne. Og medens jeg sad i den gamle Mahognisofa og skrev det ned Provstinden fortalte, sad hun, iført sin sorte Silkebluse med Guldbroschen, paa den anden side af Bordet og fibrede. Og den 84 aarige provstinde fortalte:

Min Fader

Min Faders Forældre døde medens Fader var lille og Fader, der var født i 1813, blev da opdraget hos hans ældre Søster, der var gift med en Gaardejer i Sønderjylland. Fader maatte være med ved Landbruget, men maa næppe have arbejdet med særlig Lyst eller Interesse, thi en Dag da han havde Besøg af en af Faderens venner, sagde denne til ham: "Hør sig mig Andreas, bryder du dig egentlig om at blive Landmand?" "Nej, jeg vil meget hellere læse", svarede Fader. Vennen tog sig saa af Fader og betalte for ham paa Skaarup Seminarium. Efter at Fader havde taget Lærerexamen, blev han Huslærer hos en Greve.

Engang da han var paa vej hjem for at holde Juleferie, traf han paa en Kro, hvor han var taget ind, nogle Seminariekammerater. Som de nu sidder allerbedst og taler om alt muligt, er der pludselig et af de unge Mennesker der i Spøg sagde til Fader: "Hør du, Andreas Lützen, der er et Lærerembede med Orgelspil ledigt oppe paa Færøerne, det maa jo lige være noget for dig. Du skulde søge det". "Jeg! Det kan ikke nytte noget, der gaar jo ingen Skibe derop nu, saa inden min Ansøgning naar derop, er Embedet nok besat - men jeg kan jo gerne søge det for Spøgs skyld." - Dermed skrev Fader en Ansøgning og sendte afsted.

Da der om Foraaret kom Skib fra Færøerne, var der Svar til Fader. Han var antaget. Greven, som han var hos, mente, at han havde godt af at komme derop, han fik jo saa i hvert fald set sig om.

Mit Barndomshjem

Det var den 5. maj 1837 Fader kom til Thorshavn, der den gang var en dejlig og saare fredelig By mod hvad den nu er. Fader lejede sig ind i et Pensionat, der laa i nærheden af Kommuneskolen, hvortil han jo var kaldet til Lærer.

Pensionatsværtinden havde en Kusine, Eva Margrethe Jakobsen, der hjalp hende og hende blev Fader forlovet med. Inden Aaret var omme, fejrede de deres Bryllup den 10. marts 1838. –

Efter Brylluppet flyttede mine Forældre ind i deres Lejlighed, der var beliggende i selve Skolebygningen. Lejligheden bestod af 2 større Værelser i Stueetagen og 2

2.

mindre oppe paa Loftet. Møblerne var af Mahogni: I Dagligstuen, Sofa, Spillebord og Stole, samt et bornholmsk Stueur. I Spisestuen var der Spisebord, Stole og Smaa Borde ved Vinduerne. I Faders Værelse stod det gamle Taffelformede Klaver som han øvede sig paa, Skrivebord og Bogreoler. Det var Møbler der stammede fra Danmark. De Embedsmænd der kom dernede fra,

medbragte i reglen selv Møbler. Naar de senere atter søgte ned til Danmark, var der næsten aldrig plads til deres Møbler paa de tre smaa Skonnerter (det var alle de Skibe der dengang gik til Danmark om aaret) der skulde jo saa mange færøske Varer med. Men paa den maade blev det jo i Aarenes løb mange danske Møbler deroppe.

Amtmand Pløyen¹ indretter Vævestue

Dengang var den fortræffelige Amtmand Pløyen paa Færøerne, som han gjorde meget for. Pløyen havde længe gaaet og syslet med en Plan, der gik ud paa, at alle de unge skulde lære at væve, der var jo saa mange Faar og saa meget Uld paa Færøerne, kort sagt, Ungdommen skulde lære forskellige Husflidsarbejder, der kunde blive dem til Nytte senere hen i livet. Da Morbroder Magnus gik i skole, havde Pløyen og provst Gade lagt mærke til, at han havde et godt "Haandelag", saa da Morbroder var konfirmeret og vel var en 16- 17 aar, kom de og spurgte ham, om han havde lyst til at rejse til Danmark og lære at væve m.m. Det vilde morbroder gerne og han rejste saa ned til København, hvor han lærte almindelig vævning, kunstvævning og farvning. Efter 4 aars Ophold i Danmark, rejste han tilbage til Færøerne, medbringende hele 4 Væve. Pløyen og Gade fik indrettet en Art Husflidsskole hvor Vævene blev stillet op og hvor Morbroder begyndte at undervise de unge. Morbroder havde lært i Danmark hvilke Blomster og Planter han skulde bruge til at farve i, og han sendte saa Børnene ud paa landet for at plukke disse.

Fru Pløyens Død varsles

Oppe i Vævstuen sad der fire unge og vævede og blandt dem var min Moder (der dengang var ung Pige). Det var i reglen om Aftenen, der blev vævet og Belysningen bestod gerne af et Tællelys paa hver Væv. Han standsede straks foran Moder og sagde: "Du er rigtignok en slem en til at bruge Lys, du brænder

¹ Pløyen

jo hele tre.”“AA! Jeg kan da ikke væve uden at jeg kan se”, svarede mor frejdigt. Han sagde ikke videre. En aften blev Moder siddende længere ved sin væv end de andre der var et Stykke hun absolut vilde være færdig med. Som hun nu sidder allerbedst, hørte hun nogle meget mærkelige Lyde fra Loftet ovenover hvor der opbevaredes Tømmer og Brædder. Moder kunde ikke forklare sig hvad det var for Lyde, men da det blev værre og værre, blev hun saa uhyggelig tilmode, at hun gik ned. Dagen efter fik hun at vide, at amtmand Pløyens Kone var død paa samme Klokkeslæt den foregaaende Aften (hvor hun havde hørt Lydene) og, mærkeligt nok, blev fru Pløyens Kiste lavet af netop de Brædder, hvorfra lydene var kommet.

Det daglige Liv

Efter endt Læretid, fortsatte Eleverne vævningen (dog ikke Kunstvævning) ihjemmene, og i de fleste Hjem paa Færøerne er der endnu en Væv. Det var virkelig ogsaa en god Ide af Pløyen at indføre vævning, thi der var jo en masse Faar deroppe, og i de lange Vinteraftener deroppe, kunde tiden jo saa godt udnyttes til karting, spinden, vævning o.s.v. Faaretællen blev der støbt Lys af. I Thorshavn var der et par Familier, der støbte Lys for Folk, Fader var middelhøj, som regel var han i jævnt godt Humør, ikke bange for at sige sin Mening til hvem det saa end var. Undertiden kunde han blive meget heftig, men det var snart over. Moder var ogsaa middelhøj, blond, der blev sagt at hun havde været meget køn. Efter at Moder var blevet gift, fik hun sat sin Væv op, og der sad hun saa om Aftenen og vævede, nu kunde hun saa rart nøjes med et Lys. Hun vævede Gulvtæppe og vævede meget fint Kjoletøj for Folk. Mine Forældre fik efterhaanden 9 Børn. Løn nen var kun lille, saa det var intet under, at Moder gerne vilde tjene lidt selv ved væven. Fader var ogsaa megetflittig og søgte paa sin vis at tjene lidt ekstra. Efter endt Skolegerning gik han i Byen og gav timer til Embedsmandsbørn, der skulde læse videre, der kom ogsaa et par hjem og læste tysk hos ham. Om Morgenen, naar hele Familien

havde drukket The, gik Fader ind i Skolen, der om Sommeren begyndte kl. 8 og om Vinteren kl. 9. Der var dengang ca. 148 skolepligtige Børn i Thorshavn, Skolen var delt i Klasser og Fader havde en yngre Lærer eller “ungt Menneske”, til at hjælpe sig, samt en ældre Mand der “saa” lidt til.

Dagen begyndte med en Salme og derefter toges der fat paa de almindelige Skolefag. Kl. 12 fik Børnene fri en Time ogsaa løb de hjem for at spise til Middag. Naar Fader havde spist, havde han endnu saa megen Tid tilovers, at han kunde hvile sig lidt, inden han atter skulde ind og herse med Børnene. Skolen holdt op om Vinteren kl. 3 og om Sommeren kl. 4. Naar der var Examen, kom Præsten og to andre af Byens “Spidser” og hørte paa det. Der var ogsaa tit nogle af Børnenes Forældre nærværende. Om Søndagen spillede Fader Orgel i Kirken og hver anden Søndag, naar Præsten var i Annexet, maatte Fader læse Prædikenen. Der var i det hele taget meget mere Kirkegang (dengang) deroppe end her nede i Danmark og der skulde meget til for at hindre Folk i at gaa i Kirke. Om Aftenen læste eller skrev Fader, kun to Aftener om ugen tog han sig fri for at spille Whist og L’hombre, som han holdt meget af, der kom da nogle af hans Venner og spillede med ham. Der var nok at tage fat paa for Moder og hun arbejdede altid, enten med Husholdningen eller med Væven. Naar der var faldet Sne, var mine Brødre for det meste ude med deres Slæder og vi maatte altid hente dem hjem til Spisetid, de skulde dog ogsaa læse over paa deres Lektier. Om aftenen spillede vi ofte “Sorteper” og blev sværtede. For det meste legede jeg med min Dukke “Eva”, der var opkaldt efter Moder. Undertiden hændte det, at der kom nogle Smaapiger paa Besøg, og saa var jeg saa glad for at lege med dem, men det var nu alligevel morsomt at lege med mine Brødre og deres Kammerater. Alle de Drengene kunde finde paa saa meget, og jeg gik med paa den værste. Mine Brødre havde en Kammerat, som jeg særlig godt kunde lide, han hed Jens Christian Evensen. Da jeg var 10 aar gammel, var jeg engang i maj Maaned med vor Pige, oppe i en lille by “Saksen” paa Strømø. Byen laa meget smukt ved en lille Bugt og høje Klipper.

Kragesten

Paa Færøerne var det i min Barndom en uskrevet Lov, at Næbbet paa alle de dræbte Krager skulde gemmes til den store St Olajfest, der blev holdt en gang om Aaret i Thorshavn.

Paa den Dag stævnede en masse Færinger til fra de andre Bygder og alle havde saa vidt muligt et eller flete Kragenæb med. Naar de naaede Thorshavn, gik de opad Skansvejen til den store "Kragesten", og paa den lagde de alle Kragnebne. Derefter blev der tændt ild i dem, og medens de brændte, var Folk saa glade og morede sig saa godt. Jeg har saamænd selv været deroppe og se paa det, ogsaa Børn lagde Kragenæb paa Stenen. Dette var begyndelsen til den store Olajfest.

Jeg har tidt undret mig over hvad der har været Aarsagen til dette besynderlige Skuespil.

Provst Djurhuus² paa Sejltur

En Dag da vi var ude at sejle med Provst Djurhuus og hans Datter kom vi i nærheden af en Klippe hvori der var en Hule som man kunde sejle igennem. Provstedatteren fik i al Hemmelighed overtalt Fiskerne, der roede for os, til at sejle os ind gennem Fjeldet. Da vi naaede Hulen og sejlede ind, blev Provsten meget bange og sagde: "Va' nu, go'e mand?" "Vi skal ind under Fjeldet i Dag" "Nej, nej, nej, go'e Mand" - "Jo, i dag er det saadan et godt Vejr, hvem ved hvornaar vi atter faar lejlighed til at komme gennem Fjeldet". Derpaa drev de med nogle raske Aareslag Baaden ind i Hulen. Det var en vidunderlig Sejltur ind gennem Fjeldet, hvor alt var hemmelighedsfuldt og hvor det mystiske lurede omkring i Mørket. Var det derinde i det sortblaa Vand at Nøkken levede, og var det derinde paa de usynlige Klippeafsatser Huldrene boede? Hændte det at en af os sagde noget, rungede Stemmen, som var den hundredefold forstærket, den

² Djurhuus, próstur

kastedes fra Klippevæg til Klippevæg og lød til sidst som en forfærdelig dump, uhyggelig Torden. Jeg gad vidst hvordan Provst Djurhuus havde det under Sejladsen. Endelig kunde vi langt forude skimte en lysende Taage, der blev større og større jo nærmere vi kom. Det var Hulens Udgang, og snart var vi atter ude i det dejlige Solskin og under den blaa Himmel. Medens jeg opholdt mig i "Saksen" blev alle Faarene og lammene drevet sammen og Mændene sluttede kreds udenom dem. Pludseligt var der et lille Lam, der løb udenfor Mændenes kreds. Jeg løb efter det og fangede det. Saa var det en Dag i det paafølgende Efteraar, at der kom en Mand til Fader i Thorshavn. Manden havde et dejligt stort Lam med, og det af leverede han til Fader med Hilsen fra Johannes ved Svartaa ved Saxen. Fader kunde ikke forstaa, hvad han skulde med det Lam, thi han havde ikke bestilt noget Lam, og han kendte ikke Johannes ved Svartaa. Jo, forklarede Budet, det var det lille Lam, som jeg havde fanget, da jeg i Foraaret var deroppe. Johannes havde sagt dengang, at levede det Lam, skulde den lille Pige der havde fanget det, have det. Og saa fik Fader det, han var meget glad og rørt over det.

Fader faar Landbrug

Amtmand Pløyen, der syntes, at Faders løn var for lille, gav ham et stykke Jord til afbenyttelse (den tidligere Bruger af det var død). Vi kunde holde en Ko og dyrke Kartoffler, som Fader lærte færingerne at lægge i Rækker. Kartofflerne blev lagt i maj, efter Spade, og der kunde høstes en Mængde. Naar Kartofflerne blev taget op, lod Fader altid de bedste pille fra til Læggekartofler, han var saa glad for mellem Timerne, at kunne gaa ud og se til Manden, der tog dem op.

Kartoflerne blev baaret hjem i "Løb" d.v.s. de kom i store Tremmekasser som ved hjælp af et Pandebaand, blev baaret bag paa Ryggen. Kartofflerne blev tørrede paa Loftet og derefter lagt i Tønder. Af og til maatte man jo i Vinterens løb undersøge Tønderne og se efter, om Kartofflerne var tørre og friske. Det var nogle dejlige Kartoffler. Hvert Aar kom der Kartoffler fra Danmark (der kommer

sikkert mange flere derop nu, thi de unge tager til Søs paa Fiskeri, det skal betale sig bedre, og saa bliver der jo ikke saa megen Arbejdskraft tilovers til Landbruget, i øvrigt skal Landbruget vist atter være i fremgang nu).

Det lille Landbrug hjalp jo svært paa Budgettet, nu blev der raad til Baade dette og hint, som vi før havde maattet undvære.

Det tages atter fra ham

Men saa kom der en Amtmand Dahlerup³, der ikke kunde enes med Fader, hver holdt stejlt paa sin Mening, og da Fader ikke vilde som Amtmanden, hævnede denne sig ved at tage det lille Landbrug fra Fader. To gange var Fader i Danmark for at søge andet Embede, Børneflokket var jo stor, Nicels, Jacob, Lütje, Andreas, Georg, Vilhelm, Edvard og Anna (mig), og Embedet lille, men hver gang han var hernede, kom han til at længes saa meget efter Færøerne, at han ikke kunne udholde det længere og han rejste saa tilbage. Færingerne havde i gamle Dage ord for at stjæle, hvilket Pløyen ogsaa bemærker i sin Bog. Der var ogsaa megen Drukkenskab og Tiggeri, det sidste var nu ikke saa underligt, thi der var stor Fattigdom. De der havde noget, gav gerne til dem der intet havde.

De to Mestertyve

Da jeg var Barn, var der to Mestertyve, den ene hed Christian, hvad den anden hed, husker jeg ikke. Langt om længe, blev de endelig fanget og bragt op til "Skansen", hvor der i gamle Dage havde været Fæstning, og hvor der endnu ligger et par Kanoner, hvormed man skyder paa Kongens Fødselsdag. Deroppe var et par Betjente, der holdt øje med Fangerne. Nogen tid efter fortaltes det nede i Byen, at baade den og den havde mødt Christian om Aftenen, men da man vidste, at han sad vel forvaret oppe i Arresten, slog man sig til taals med, at det maatte være een, der lignede ham. Saa hændte det hverken værre eller

³ Dahleruå

bedre, end at en Aften, Sysselmandens Pige gik forbi Arresten, saa hun et Menneske, der var i færd med at fire sig ud af Vinduet, det var Christian der var ved at hejse sig ned. Da han blev fanget, fortalte han, at han havde brækket et Brædt fra Skillevæggen ind til den anden Fange og at de hele tiden havde staaet i forbindelse med hinanden. Hver gang de fik Uld at spinde, havde de stjaalet lidt af den og til sidst havde de saa meget, at de havde spundet et Tov, som de havde hejset sig ned med. Christian havde i lang tid hejset sig ned om Aftenen og gaaet omkring og stjaalet hos Folk, mest skærpekød. Han sørgede altid for at være "hjemme" igen inden Morgen. Den anden Fange brækkede ogsaa ud, han havde faaet Folk til at sejle sig over til de andre Øer, de troede at han var sluppet fri. Da begge Fangerne atter kom paa Fæstningen, blev de anbragt mere sikkert. Trods det daarligt lønnede Embede, var mine Forældre gode mod Fattigfolk, og de gav ofte væk langt over Evne. Engang kom der nogle og bad om at faa noget Grindekød. Nu havde vi dengang baade tørret Grindekød, der hængte oppe paa Loftet, og saltet Grindekød, der laa i store Tønder. Det saltede var langt det bedste. Min Fader var straks parat til at give og de gik saa op paa Loftet og tog en hel del af det saltede Grindekød. Da en af mine smaa brødre saa det, irettesatte han Fader og Moder, det kunde ikke saadan gaa an at give alt væk, vi kunde selv komme til at mangle o.s.v. "Aa, ved du hvad, min dreng", sagde Fader, "naar Tønden er tom, kommer Grinden nok igen og saa bliver Tønden atter fuld". Og det blev den, thi der kom atter Grind. I længden kunde Moder ikke klare alt arbejde alene og vi fik saa Pige. Der var jo nok at lave om alle de Dreng og de sad saa i Spisestuen og syede og reparerede og var der intet andet, stod væven jo altid parat.

Fader bliver Rigsdagsmand

Fader var Rigsdagsmand et par Aar, om Folketingsmand eller Landstingsmand, husker jeg ikke, og i de to Vintre han var i Danmark, maatte han holde Hjælpelærer.

Den mærkværdige kat

Paa det tidspunkt havde vi en Kat som Fader holdt meget af og altid kælede for, vi andre derimod kunde ikke lide den og kælede aldrig for den. Et par Dage efter, at Fader i oktober var rejst ned til Rigsdagen, opdagede vi, at Katten var forsvundet, vi ledte allevegne, men den var og blev borte. Jeg troede, at Brødrene havde benyttet sig af Faders fraværelse til at skille sig af med den forhadte Kat og jeg var i lag med dem. Men nej, det havde de ikke. Vinteren gik uden at vi saa noget til Katten, og vi havde omtrent glemt den. Fader kom hjem i April, og medens han staar og pakker sin Kuffert ud, stod Katten pludselig ved siden af ham: "Men Mis er du her," sagde Fader, idet han klappede og strøg den. Vi saa til hinanden, ingen af os kunde forstaa hvorfra Katten kom eller hvorledes den havde bjerget føden i den lange vinter. Og hvor kunde Katten vide, at Fader var kommet hjem netop den Dag?

Den skindøde Kone

Da jeg var Barn levede der i Thorshavn en ældre Kvinde om hvem man fortalte, at hun havde været skindød. Jo, Konen var død, blev klædt af og lagt i Kiste, der henstod i hjemmets Øverstestue. Paa Færøerne havde man den gang Skodder til at sætte for Vinduerne. Skodderne var ogsaa sat for Vinduerne ind til Stuen hvori den Døde laa. Et par Dage før begravelsen, faldt den ene af skodderne til Ligstuen ned med et stort Rabalder og derved vaagnede den døde. Efter at hun rigtig var kommet til sig selv, fortalte hun, at hun havde hørt alt, hvad der var blevet talt i nærheden af hende, men at det havde været hende umuligt at blive "levende". Om det nu var et Tilfælde at Skodden faldt ned, eller det var for at hun ikke skulde blive levende begravet, ved jeg ikke, men fra den Dag og Stund af, gik Konen saa underlig omkring, saa tung og alvorlig, hun smilede aldrig, men var dog altid saa venlig, og jeg saa hende, som sagt, saa ofte da jeg var Barn.

Den døde slaar Øjnene op

Engang var der død en Kone. Medens hun "laa lig", skulde Jógvan, som det hørte sig til, endnu engang se den Afdøde. Ligesom han kom ind i Stuen, aabnede den døde pludselig øjnene og stirrede med et underligt stift blik mod Loftet. Jógvan styrtede rædselslagen ud. Der gik saa nogle af Familien ind og lagde tokroner paa Øjelaagene for at holde dem nede. Man brugte ogsaa at lægge en Salmebog under Hagen. Man troede forøvrigt, at hvis man gav noget af sit Linned til at klæde afdøde med, skulde Giveren snart følge efter, derfor gav man ikke af sit Linned til fattige Folk, hvis de havde Lig i huset, det var en Tro som sad selv de mere oplyste i blodet.

Begravelser

Begravelsen foregik altid direkte fra Hjemmet (hvor Talen holdtes) uden at den Døde eller Følget kom ind i Kirken. Kun naar der var fundet et Lig, og det var lagt i Kiste, blev det sat op i Kirken og Begravelsen foregik da derfra. Var der een Død længere borte, og vedkommende skulde begraves i Thorshavn, kom de sejlene med Kisten og med Flaget paa halv Stang. Der var noget eget højtideligt ved det. Kransene var altid af Lyng, man havde jo ikke andet. Engang vi sendte en Krans, havde vi anbragt en stor hvid Sløjfe paa den, det var meget smukt. Efter begravelsen, især paa Landet, var der ofte meget store Gilder.

Julen

Vi glædede os meget til Juleaften, hvor vi fik Risengrød og Gaasesteg (hvis den da ellers var til at faa) ellers fik vi Fisk. Det var jo et helt Festmaal. Vi havde ikke noget Juletræ, da der jo ikke fandtes Grantræer deroppe, derimod havde vi en stor rund Lyngkrans, som blev hængt op under Loftet. Fader fastgjorde 10 a 12 lys i den, og naar de blev tændt, syntes vi, at det var noget af det dejligste,

der var til. Efter at vi havde sunget nogle af de gamle Julesalmer, spillede vi kort "Hanrej" og "Halv- tolv". Vi spillede om Klejner og Pebernødder. Da vi blev større, gav Fader os Halv- og Helskillinger at spille om. Naar vi var kede af at spille Kort, legede vi "Blindebuk" og "Tampen brænder". Trods den store Helligaften med alle dens mange og nye Indtryk, gik vi dog tidlig i Seng. Juledag gik vi alle i Kirke, det holdt Fader strengt paa. Engang var jeg, uden at Fader vidste det, bedt ud til Bal Juledagsaften. For engang skyld blev jeg hjemme fra Kirken Juledag for at ordne Balstadsen. Om Eftermiddagen kom Fader hen til mig og sagde i en meget streng Tone: "Hvorfor var du ikke med i Kirken i Dag?" Jeg vilde jo nødig ud med Sproget, men maatte jo saa til sidst sige det. Fader blev ikke blid, men det endte da med, at han ynkedes over mig, og jeg fik saa lov at gaa til Ballet. Dengang havde Præsterne ikke hittet paa at det var synd at danse. Nytaarsaften vankede der ingen god Mad, men vi spillede Halvtolv om Klejner. Nytaarsdag og Helligtrekongeraften var man igen i Kirke. I hjemmene var der Helligtrekongerslys paa Bordet, det var saa morsomt at støbe disse Lys.

Min Mands Slægt

Tiden gik sin gang. Jeg blev konfirmeret og hjalp min Moder med Husholdningen og med at sy. Jeg havde min bestemte Plads ved Vinduet i Spisestuen hvor jeg sad og syede, derfra kunde jeg se ud paa Gaden, hvor Brødrene legede, og hvor Jens Christian Evensen ofte gik forbi, seende til vore Vinduer. Han og jeg holdt meget af hinanden, og det endte tilsidst med at vi blev forlovet og senere gift. Min forlovedes Forfader hed Ole Even Olsen, men blev altid kaldet Ole Nordmand, fordi han var fra Norge. Han var en af de første, der kom til Færøerne for at se om der kunde brydes Kul paa øerne. Han blev gift med Færing og boede i Kvalbø paa Suderø. Han skal have været en stor og svær Kraftkarl. Hans søn, Johan Christian Evensen, f. i Kvalbø, hvor han senere blev Sysselmand, var gift med en Bondedatter, Elsebeth Susanne Larsen,

f. i Porkere paa Suderø, hun skulde have været saa køn. Da de havde været gift nogle Aar, kom der en kighosteepidemi til Færøerne, og da det var første gang den var der, døde der en mængde Mennesker af den. Johan Christian Evensen maatte hjælpe lægen, han blev smittet og døde tre Dage derefter, kort efter døde hans Hustru af tuberkulose. De tre Forældreløse Børn kom saa ud blandt fremmede.

Jens Chr. Evensen

Den ældste, en lille pige, Elsebeth Kristine⁴, kom til en Præst, der havde kendt Forældrene, og de to Drengene, Jens Christian (21-5- 1840) og Joan Peter (der var den ældste) fik senere Forretning i Thorshavn), kom til Jens Davidsen, der var ansat paa Amtskontoret i Thorshavn - han var gift med Moders Kusine, og de boede lige i nærheden af os. Begge drengene kom til at gaa i Kommuneskolen, hvor Fader jo var lærer, og de legede, som sagt, ofte sammen med mine Brødre og mig.

Hans Studeringer

Da man mente, at Jens Christian havde særlige Evner, blev han sendt til Danmark for at studere videre. Plejefaderen betalte opholdet. Da J.C.E. atter kom tilbage til Færøerne, efter at have taget sine Examinier, spurgte man ham, om han midlertidigt vilde have et Lærerembede, der pludseligt var blevet ledigt. Og det vilde han. Saa først blev vi forlovet. Min Kæreste vilde jo være Præst, og han blev saa nødt til atter at tage ned til København for at blive præsteviet. Da han kom tilbage, skulde han jo til at søge Embede. Der var tilfældigt hele to ledige, nemlig paa Vaagø og et paa Viderejde. Det sidste sted var Præsten, pastor Vesenberg⁵, pludselig død. Det fortæltes, at han var gaaet hen for at se til en Mand der laa af tyfus og var saa blevet smittet. En Dag da min Broder stod i

⁴ Elsebeth Kristine

⁵ Vesenberg

sin Forretning i Thorshavn, hørte han at der blev raabt, at der kom to Baade med Flaget paa halv Stang. Man mente, at det var Pastor Vesenberg og den Mand der havde smittet ham, og som Thorshavnslæggen havde været ovre at se til. Det var ogsaa dem. Fru Vesenberg vilde saa gerne have sin Mand begravet i Danmark, men Skibskaptajnen sagde, at han ikke havde plads paa Skibet og saa maatte hun begrave ham deroppe.

Kaldes til Præst paa Viderejde

En skønne Dag kom Amtmand Tillisch⁶ paa Besøg, og han spurgte mig om, hvilket af stederne jeg helst vilde hen. Det var et svært Valg. Til trods for at jeg nødtigt vilde til Viderejde, fordi Præsten var død der, valgte jeg det dog alligevel fordi vi havde bekendte der. Og min Kæreste fik ogsaa Embedet der.

Vort Bryllup i Thorshavn

Der blev nu en travl Tid i mit Hjem med at sy Udstyr og lave til til Brylluppet. Vi blev viet i Kirken den 14. dec. 1871. Til Brylluppet havde min kæreste sin præstekjole paa og jeg en klar hvid Kjole, Brudeslør og Myrtekrans. Kl. ca. 5 gik vi op til Kirken, forrest min Kæreste og jeg med hinanden under Armen, derefter mine Forældre, Plejeforældrene og vores Søskende m.fl. Overalt, hvor vi kom frem i den smalle Gade der førte op til Kirken, havde Beboerne sat tændte Lys i Vinduerne for at illuminere. Da vi kom op i Kirken, straaledede et helt Lyshav os imøde, der var sat tændt Lys i alle Stolene, og gennem denne Lysalle fulgtes jeg med min Kæreste op til Alteret, hvor man særligt havde pyntet saa smukt med Lys. Jeg syntes, at Kirken aldrig havde været smukkere eller mere stemningsfuld, end den Dag. Det var Beboerne, der havde villet gøre det saa smukt for deres gamle Lærers eneste Datter, det var ogsaa første gang at

⁶ Tillisch

en Præst holdt Bryllup deroppe. Efter at Pastor Jakobsen⁷ havde erklæret os for rette Ægtefolk at være, fulgtes vi ad ud af Kirken i samme Orden, og Lysene straaledede nok saa festligt fra de mange Vinduer vi gik forbi i det dejlige milde Decembervejr. Da der var mere Plads ovre hos min Mands Plejeforældre, gik vi derover og spiste Bryllupsmiddagen, der bestod af Kødsuppe, Lammesteg og Kransekage og andre kager. Der var ikke andre med til Brylluppet, end lige min mands Familie og min egen, samt overlærer Berghs⁸. Da vi havde spist, fulgtes vi allesammen hjem til mit Hjem hvor Samværet fortsattes, og hvor vi fik en mængde Gaver.

Afrejsen til Viderejde

Det var Meningen, at vi den næste Dag skulde sejle til vort nye Hjem paa Viderejde, de fleste af møblerne, som vi havde købt af Amtmand Holten⁹, var sendt i forvejen. Om aftenen kom der bud til os fra Købmanden, at Skibet laa parat til at sejle os til Viderejde, vi kunde bare sige til, hvilket Klokkeslet vi vilde afsted. Udad Natten blev det imidlertid en rædsom Storm, og der kunde ikke være tale om at sejle. Først den 19de kom vi afsted. Vi blev fulgt ned til Skibet af hele Familien og saa sejlede vi i det dejligste Vejr bort fra Thorshavn, fra Forældrene og Hjemmet ud imod det ukendte og fremmede. Da vi var kommet godt og vel halvvejen, lagde vi til ved Klaksvig.

Vort ophold i Klaksvig

Der laa tre Baade parat til at sejle os og vor Bagage til Viderejde, men det blev der nu ikke noget af, thi købmand Djurhuus¹⁰, der var Broder til Provst

⁷ Pastor Jacobsen

⁸ Bergh

⁹ Holten

¹⁰ Købmand Djurhuus

Djurhuus, sagde: "Vi har aldrig før været saa heldige at have en Præst i Julen og da vi nu endelig ved et rent tilfælde har faaet een, vil vi sandelig ogsaa beholde ham." – Derved blev det, og de tre Baadformænd var glade over, at det ikke blev til noget med Sejlturen, thi det var begyndt at blæse op til Storm.

Vi boede hos Købmanden. Den første Nat havde jeg en mærkelig Drøm. Jeg saa i drømme, eller var det et Syn den døde Pastor Vesenberg, hvis Embede vi skulde have, komme gaaende lige hen imod mig, han klappede mig paa Skulderen og sagde: "Du skal ikke være bange for at tage til Viderejde, mit Barn, du skal faa det saa godt deroppe". Derpaa forsvandt han. Og jeg, der før havde været ængstelig ved Tanken om den døde Præsts embede, blev nu ved godt Mod, og som det senere viste sig, pastor Vesenberg fik ret, jeg fik det saa godt, saa godt deroppe.

Min Mand talte i Julen i Klaksvig kirke, og da det var første gang, jeg skulde høre min Mand tale, var jeg meget benovet og nervøs, men det forløb udmærket. Fjerde Juledag var det atter godt vejr.

Afrejse fra Klaksvig og ankomst til Viderejde

De tre Baadformænd kom nu og sagde: "Nu er Vejret godt, og det er vistnok bedst at tage afsted i Dag." Vi tog saa afsked med Købmanden. Da vi var ved at gaa spurgte Købmanden: "Naa, hvem skal De saa handle med?" – "Ja, De skal faa al den Fisk vi faar tilovers fra Fiskeriet, samt Fuglefjer, Uldrøjer o.s.v., naar De saa vil give os det, vi skal bruge." Og det gik han ind paa. – Nede ved Landingsstedet laa de tre Baade og ventede paa os, og i hver Baad var der en Baadformand og 8 mand til at ro. Vi gik ud i den forreste Baad, hvor Flaget vajede, i de to andre Baade var en del af vore Møbler og andre Sager, og snart gik det med taktfaste Aareslag mod Viderejde. Det var et dejligt Vintervejr under hele den ca. 3 timers lange Sejlads. Da vi kom i nærheden af Øen, var det jo et Spørgsmaal, om vi kunde lande for Brændingen, der kan være meget farlig. Der var den faste aftale med Beboerne, at hvis der ikke var til at lande, skulde

de blive oppe ved Husene, men hvis der var til at lande skulde de gaa ned til Landingsstedet. – Aldrig saa snart var vi sejlet om en Pynt, førend vi saa at Beboerne paa Viderejde skyndte sig ned til Landingsstedet. De havde ventet os den Dag, fordi Vejret var saa godt og derfor holdt Udkig med os. Men da vi kom nærmere Øen, saa vi, at der alligevel var saa meget Brænding, at Baadformændene mente, at det ikke kunde gaa an at gaa i Land. Vi roede ikke desto mindre nærmere, Brændingen lagde sig, mærkelig nok, og Formændene sagde, at vi kunde godt gaa i Land naar vi blot skyndte os.

Vi indretter os i Onegærde

Saa var vi da ved Viderejde, der i 6 aar skulde blive vort Hjem. Onegerde Præstegaard (der var opbygget smukt og godt af pastor Kofoed), var en udmærket bolig og laa lige i nærheden af Landingsstedet. Vi vilde ikke komme til et tomt og ubeboet Sted, thi alle Karlene og en ældre Pige, der havde været der i aarevis, var blevet der efter Pastor Vesenbergs død, og vi "arvede" dem alle. Næppe var Baadene lagt til, førend Kathrine, den gamle Pige, og Karlene kom og tog imod os. Min Mand og jeg fulgtes saa med Pigen op til Præstegaarden, medens Karlene tog imod vor bagage. Det hele skulde gaa lidt rask, saa Baadene kunde komme fra Land. Det var jo ikke godt at vide, hvornaar Brændingen atter kom. Oppe i Præstegaarden havde Pigen dækket et pænt Bord med Kaffe og Kager til min mand og mig—vi skulde have noget at varme os paa ovenpaa den kolde sejltur. Der blevsendt bud ned til Sejlmandskabet, at de skulde skynde sig at komme op og drikke Kaffe, saa de kunde komme afsted igen, inden Brændingen kom; og snart sad de tre Formænd og 24 Roere bænket om den varme Kaffe. Aldrig saa snart var Kaffen drukket, førend de løb ned til Baadene og lagde fra Land, og de var næppe kommet væk fra Øen, førend Brændingen stod hvid og larmende ind paa hele Øen. Baademandskabet syntes, at det var saa mærkeligt, at Brændingen havde lagt sig i den Tid, min Mand og jeg gik i Land paa Viderejde. Det var jo ogsaa

mærkeligt, at den straks rejste sig, da Baadene atter sejlede fra Øen, og de beskæftigede sig meget med det paa Tilbagevejen til Klaksvig. Et par Dage efter kom der en Kone fra Hvannasund (der kendte min mand) for at se til os. Da hun havde hilst paa os, sagde hun til min Mand: "Naa, du kan nok mere end dit Fadervor". – "Ja, det var da ikke godt andet, at en Præst ikke skulde kunne mere end sit Fadervor, men hvad mener du ellers med det?" Jo, det var Søfolkene, der havde sagt saadan, for den ny Præst havde faaet Brændingen til at lægge sig, medens han gik i Land, og saa maatte han ogsaa kunne mere end sit Fadervor. Onegerde Præstegaard laa, som sagt, lige i nærheden af Stranden, den var bygget af Sten forneden og af Brædder højere oppe, godt indrettet med 5 Værelser neden og 2 oppe paa Loftet. Vi havde en dejlig stor Dagligstue, Spisestue, Studereværelse og et stort Soveværelse, samt Gæsteværelse nede og saa Gæsteværelset og Pigeværelset ovenpaa. De fleste af vore Møbler var ankommet før os. Pigen, der ikke vidste, hvorledes vi vilde anbringe dem, havde stillet dem alle sammen ind i eet Værelse, og nu fik vi jo travlt med at indrette os. Vi havde ikke saa mange Møbler eller ret meget Husgeraad, men vi havde en hel del Proviant med til den første tid. Jeg har altid været et Hjemmemenneske, der holder af Livet inden døre, og da vi først havde faaet indrettet os, befandt jeg mig saa godt, saa godt – netop som pastor Vesenberg havde lovet, og heldigvis led jeg ikke af længsel efter Hjemmet. Min mand havde ikke spor af Forstand paa det "udvendige".

Den gamle tro Gullak Jacobsen¹¹

Heldigvis var der i "Arven" efter den tidligere Præst, ogsaa en gammel Mand, der hed Gullak Jacobsen, der havde været hos et par af de foregaaende Præster, han hørte saadan med til Arbejdet, og han sagde til min Mand:

"Stol De blot paa mig, jeg skal nok tjene Dem tro." Og det gjorde den gamle Gullak saamænd. Han havde i sine yngre Aar været forlovet, men Kæresten

¹¹ Gullak Jacobsen

kasserede ham og tog en anden, som hun blev gift med. Men Gullak blev alligevel ved med at holde saa meget af hende, og hver gang han havde noget særlig godt, Penge eller lignende, sendte han hende det.– En gang kom han ind til min Mand og fremviste et par Bukser: "Hvad er der i vejen med Bukserne, Gullak?" spurgte min mand. "Jo, det er et par Bukser, som jeg har arvet efter pastor Vesenberg, der er for smaa til mig, og saa tænkte jeg, at De maaske vilde have dem, det er jo gode bukser." "Bukserne er skam gode nok, Gullak", svarede min Mand smilende, "men de er ogsaa for smaa til mig, saa jeg kan heller ikke bruge dem." "Saa skal min gamle kærestes Mand ogsaa have dem, han kan passe dem", udbrod han glad. En gang havde Gullak et lille Lam, som han passede med den største omhu hele Sommeren. Om Efteraaret kom han og bad, om han maatte tage bort. "Hvorhen, Gullak?" "Til Svinø", kom det lidt genert. Det fik han jo lov til og saa rejste Gullak derover med Lammet og Vesenbergs bukser. – Jo, han holdt saa meget af hende, at da hun og Manden skulde bygge nyt Hus, rejste han over og hjalp dem med det.

Det er, eller var, skik og brug, at Konfirmanderne bliver indkvarteret i og omkring Præstegaarden. Da Konfirmanderne ankom, fik vi fire, der skulde sove hos Karlene oppe i Røgstuen. Gullak kunde ikke lide at ligge sammen med andre og laa altid alene i sin Alkove. Den Dag Konfirmanderne kom, bad han om ikke en bestemt Dreng maatte ligge hos ham oppe i Røgstuens Alkove. Paa vort noget forundrede Spørgsmaal om hvorfor, svarede han, at Drengen var hans gamle Kærestes Søn, og saa fik han selvfølgelig lov til at have Drengen hos sig. Min Mand sagde altid, at Gullaks Kærlighed var den rette Kærlighed, den rene uselviske Kærlighed, der ikke søger sit eget.

Folkenes Kost

Jeg vidste ikke, hvorledes jeg skulde bære mig ad med Kosten til Folkene, og jeg talte saa om det med den gamle Pige, Kathrine. Hun raadede mig til at lade det altsammen blive som det var i Vesenbergs Tid, den Kost var Folkene saa

glade ved og saaledes blev det. Om morgenen ved 7- 8 Tiden fik de kogt Mælk og Smørebrød. Kl. 9 kogt, saltet (udvandet) Fugl med Kartoffler og Dyppelse, og saa meget Mælk, de vilde have. Kl. 1-2 var der Middag. Aldrig mere end en Ret, kogt eller Tørfisk med Kartoffler til, kl. 5 en lille Mellemret, bestaaende af Smørebrød og Mælk og om Aftenen, lige inden de gik i Seng ved 8 1/2 Tiden, enten Mælkegrød eller Mælkebrød. Alle disse Maaltider blev indtaget i "Røgstuen", hvor ogsaa Pigerne spiste.

Røgstuen

I det hele taget, foregik det meste af Folkenes liv i Røgstuen. Der havde de deres Alkove i væggen. Der laa altid to Karle i hver Alkove. Foran Alkoven var der faste Bænke, hvorpaa de lagde Tøjet, naar de klædte sig af. I Røgstuen lavedes alle slags Husflidsarbejder. Gullak og de andre Karle kartede og spandt, undertiden var der en af dem der skar ud i Træ. Magnus vilde gerne snyde sig fra Aftenarbejdet, men han havde ogsaa opsigten med Faarene og det, mente han, fritog ham fra Husflidsarbejderne. Pigerne syede eller strikkede, og medens de arbejdede, sang de gamle Kvad eller fortalte Historier. Intet under, at vore danske Gæster gerne vilde ind i Røgstuen, og høre paa Folkene. Min Mand gik ogsaa somme tider ind og talte med dem, og han syntes ogsaa, at det var saa morsomt derinde. Røgstuen, dog ikke Præstegaarden, blev ogsaa brugt til at danse i. Væven stod oppe paa Loftet, hvor der jo var mørkt, men vi satte saa et Lys ved den, og jeg har saamænd vævet mange store Tæpper deroppe. De fleste Piger kunde væve dengang, og de arbejdede ogsaa mere end nu, hvor de er mere forføjne.

Folkenes Løn

I løn fik Karlene saa mange par Strømper, de skulde bruge, 2 par nye korte bukser, Veste, Jakke, Uldrøjer, Skjorter og Hudesko. Alt de behøvede af ulden Tøj og Fodtøj, samt 12-16 kr. om Aaret fik Pigerne). I rede Penge fik Karlene 40

kr. om Aaret. Intet under, at der var nok at tage vare paa, og at Tiden maatte tages nøje iagt, thi foruden den Daglige Husholdning og Hus ets eget forbrug af Beklædningsgenstande til Børnene og Folkene, havde vi jo alt det, der skulde forarbejdes til Købmanden i Klaksvig. Alle disse Arbejder blev udført i Røgstuen. – Viderejde er en ret stor Ø med store Højder. Som regel var Vejret barsk og koldt. Naar Brændingen var paa sit højeste, kunde Bølgeskummet slaa op paa Ruderne i Præste gaarden. Jeg har flere gange maattet lade Vasken, som var hængt til tørring, skylle om, fordi det salte Vand var sprøjtet op paa den. Var det Storm, kunde Havskummet flyve over Præstegaarden og helt op paa Kirkegaarden. Brændingen var selvfølgelig stærkest om Vinteren. Naar Vejret var godt, var der til gengæld ogsaa smukt og dejligt paa Øen. Onegerde Kirke var af Træ og laa lige i nærheden af Præstegaarden. Rundt om Kirken laa Kirkegaarden. Der var ikke et Træ, ikke en Busk og ikke en Blomst paa den, saadant kunde ikke trives i det barske Klima, der var for koldt. Kun sjældent sattes der Gravsten paa Kirkegaarden. I reglen hegnedes Graven af en lille Græskant, selve Graven var dækket af fint hvidt Sand.

Min Mands Omrejse til Kirkerne

Den Dag, min Mand holdt sin Tiltrædelsesprædiken i Kirken, var der mange Tilhørere. Undertiden fulgtes min Mand og jeg ad ud til de forskellige Familier, og de var altid glade naar vi kom. Var min Mand paa "omrejse", gik jeg alene. – Disse rejser til de forskellige Kirker foregik altid med Ro- eller Sejlbaade. Der kom en Baad bemandet med 8 Mand og hentede min Mand, og han havde mange strenge Ture i al slags Vejr. Det, man mest frygtede, var Brændingen. Der fortaltes, at en tidligere Præst, der var sejlet til Fuglø for at tale, maatte blive der i seks Uger, uden at kunne komme derfra for Vejret og Brændingen. – Min Mand tog som regel først til Fuglø. Var Vejret daarligt, overnattede han der, ellers tog han samme Dag til Svinø og talte. Paa Svinø overnattede han, og den efterfølgende Dag tog han saa over paa Husum og

Mygledal og talte. De laa alle paa Kalsø. Han talte kun et Sted hver Dag og overnattede hos Kirkeværgerne. Naar min Mand kun kom saa sjældent, var der nok at gøre for ham. Foruden selve Gudstjenesten havde han Barsedaab og Altergang, som man altid opsatte til han kom. Skrivearbejdet fra alle Bygderne tog han med hjem til Onegerde og ordnede. Engang min Mand sejlede til Fuglø og Svinø for at tale i Kirkerne, var det saadant et dejligt Vejr, da han drog hjemmefra. Henimod Aften begyndte det at blæse op, og jeg lagde mærke til, at Folkene flere gange gik ud og saa paa Vejret. Jeg blev ængstelig og gik til sidst ud til Magnus og spurgte ham, om han troede min Mand kunde komme hjem i det vejr. Magnus saa op mod Himlen som for at vejre Vejret. "Ja", sagde han, "hvis de er sejlet tidligt derovrefra, kan de snart være her." Vejret blev værre og værre. Det kan komme saa pludseligt deroppe med Kastevinde og Storm. Til sidst var det et frygteligt Vejr. Evensen kom ikke, og jeg blev saa urolig, gik ud og ind, kunde ingen Steder være. Om aftenen, da Blæsten yderligere tog til, blev jeg helt ulykkelig. Uden at jeg vidste det, gik Pigerne ind i Røgstuen og sagde til Magnus: "Hør Magnus, Madammen er saa urolig og bedrøvet over Vejret. Kan du ikke gaa ind til Kvannesund og høre efter hvor Præsten er." – "Jo, naar det bliver lidt lysere, skal jeg gerne gaa", svarede Magnus. Henad Morgenstunden, da det blev lysere, begav Magnus sig afsted i det stride Vejr, og naaede langt om længe Kvannesund. Han gik ind til en Bonde for at spørge ham, men, som han senere sagde, vilde han ikke straks komme frem med sit Ærinde og spørge efter Præsten, det lød alt for alarmerende. Da han havde været der en Stund og talt om ganske almindelige Ting, sagde han: "Sikken et Vejr, det var i gaar Eftermiddags, det kom saa pludseligt – mon Præsten er sejlet fra Fuglø?" "Jo, det er han", svarede Bonden, "for han ligger oppe i min Stue og sover sin søde Søvn. Han kom hertil lige før Uvejret brød løs." Saa blev Magnus glad og gik hjem. Om Morgen kom Pigen ind til mig og sagde: "Vær nu glad, Præsten ligger og sover sin søde Søvn inde i Kvannesund." – "Hvor ved De dog det fra?" "Jo, jeg bad Magnus om at gaa

derind og forhøre sig, og han er lige kommet hjem nu." – "Tak skal I have, det var rigtignok pænt af Jer." Og saa lagde jeg mig til at sove, thi jeg havde ikke lukket mine Øjne hele natten.

Naar der skulde være Bryllup i en af de andre Kirker, og man ikke vilde opsætte det til min Mand kom paa omrejse, kom der en bemandet Baad og hentede ham. Bagefter saadanne store Bryllupper var der store Gilder. Ja, det første Gilde var holdt aftenen før Brylluppet, og der trakteredes da med Pølse, Lammesteg, Kartoffler og Smørebrød.

Min Mand som "klog Mand"

Naar min Mand kom hjem fra disse "Omrejser", havde han i lange Tider en mængde Skrivearbejde. Det hændt jo ogsaa, at han maatte skrive baade det ene og det andet for Beboerne paa Øen. Min Mand sad som regel inde hos sig selv, hvor han enten læste eller skrev, han blev ofte forstyrret af Folk der kom for at raadføre sig med ham. Han var jo Færing og forstod dem bedre end de danske Præster. En Dag kom der en Mand, Johannes, med en meget slem bullen Finger, han vilde spørge min Mand, der jo vidste Raad for saa meget, om han ogsaa vidste Raad for fingeren. Nej, det vidste min Mand ikke, han kunde jo tage til Læge. Da det stormede saa meget, vilde Johannes ikke sejle ud til Lægen, og da han vedblev at bede min Mand om at gøre noget ved den, da han ikke længere kunde holde det ud for Smerte, skar min Mand Fingeren saa Betændelsen kom ud. Derefter blev der lagt Borvandsomslag om.

Manden takkede saa hjerteligt og gik. Men saa en Tid efter kom en Mand, der ogsaa hed Johannes, og mærkeligt nok ogsaa havde en betændt Finger. Ja, han vilde da saa gerne bede Præsten om at kurere den Finger, ligesom han havde kureret den anden Johannes Finger. "Nej," sagde min Mand, "naar jeg tog mig af hans Finger var det, fordi Vejret var saa slemt, at han ikke kunde sejle til Lægen, men nu er det godt Vejr, saa De sagtens kan komme ind til ham."

Manden blev meget ked af det. En tid efter kom han igen og viste min Mand en

stiv Finger. "Se", sagde han, "den har Lægen lavet, De kunde lige saa godt have kureret min Finger som Johannes".

Den kloge fru Danielsen¹² kurerer Koldbrand

Der var en Frue i Thorshavn, (der lever endnu (1925)), der havde ganske mærkelige Evner til at kunde helbrede Syge. Hendes Fader, min Mands Fætter, havde den samme mærkelige Evne, han var det man hernede kalder "Klog Mand". Da Fruen var Barn, lurede hun udenfor Faderens Før, naar han havde Patienter, for at opfange Raad. Saadan interesserede hun sig allerede dengang for det. Senere læste hun i gamle Bøger og Opskrifter, samlede Urter og kogte dem og havde altid nogle Krukker staaende med noget i. Hendes højeste ønske var blot at kunne hjælpe sine Medmennesker. En Dag kom der en Mand ind til hende i Thorshavn og sagde: "Gode fru Danielsen?, De maa hjælpe mig, jeg har Koldbrand i armen". – "Nej, det kan jeg ikke, De maa gaa til Fysikus". "Men Fysikus vil sætte Armen af, hjælp mig, gode fru Jacobsen." – "Naa ja, lad mig da se Armen." Manden smøgede Frakken og Skjorteærmerne op over den tykke blaa Arm. Da fru Danielsen havde set lidt paa den, tog hun en Naal og stak den ind i en af Aarene ved Haandleddet, om det var i Pulsaaren ved jeg ikke, strøg med Haanden armen ganske langsomt oppe fra og nedad, idet hun sagde: "Hjælp mig Jesus." Hun blev ved med at stryge Armen, indtil der kom nogle Draaber Blod. Dagen efter gentog det samme sig og saa fremdeles. Jeg tror at hun stak Naalen ind hver Dag, men ved det ikke. En Maaned efter var Manden rask. Denne Arm vilde lægen sætte af helt oppe ved skulderen. Der var en Sømand, Debes, der havde faaet beskadiget Tømmelfingeren, saa der gik Koldbrand i den. Debes gik til Lægen, der sagde, at han vilde tage hele Haanden: "Men kom paa Mandag, saa skal jeg afgøre det." Dette var om Lørdagen, lægen var ikke meget for at amputere om Søndagen. Den næste Dag, altsaa om Søndagen, gik Debes over til Fruen og bad hende, om hun ikke vilde

¹² Frú Danielsen

hjælpe ham. "Nei, De maa skam gaa til Doktoren med den Finger," svarede hun. "Til doktoren! Men han vil tage hele Haanden" – "Naa, saa faar vi se, kom igen i morgen." Om Mandagen gik han i en stor bue udenom Lægeboligen og ned til hende, og hun tog ham saa under behandling. Fjorten Dage efter var han rask. Jeg fik engang Eksem paa Panden, og jeg var ogsaa nede hos hende. Naar jeg gik til og fra hende, havde jeg et stort og tæt Slør paa for, at Lægen ikke skulde kende mig. Ogsaa mig kurerede hun. Hendes Ry er stedse stigende, og der kommer Syge til hende fra snart sagt alle Øerne. – Der var for resten ogsaa en Husmand i Gøte, der var en art "Klog Mand". Et af hans Raad var: "Spis Svedsker – naar Maven er i orden er alt godt."

Konfirmationsforberedelse

Konfirmanderne paa Færøerne kunne jo ikke saadan "gaa til Præsten" som hernede, dertil boede de for spredt paa de forskellige øer. En tid før konfirmationen kom de Folk, der havde Børn, som skulde konfirmeres, sejlene med alle Børnene, der blev indkvarteret, dels hos Bønderne, dels i Præstegaarden. Vi havde i reglen en 4-5 stykker, som vi havde boende i de 1 1/2 uge Konfirmationsforberedelserne varede. Undertiden hændte det, at nogle af Drengene var i familie med nogle af vore Karle, og i saafald fik de lov at sove oppe hos dem i Røgstuen. Min Mand overhørte Børnene hver Dag. En Dag hændte det, at vor Pige, der skulde sejle til Thorshavn med Karlene, opdagede at hendes Penge, der var gemt i et lille Skrin, var borte. Der blev straks holdt Forhør, og da en bestemt Dreng var set liste ud af Røgstuen, fik vi fat i ham og han bekendte ogsaa, at han havde stjaalet Pengene. Min Mand vilde saa ikke konfirmere Drengen, det var jo den mildeste straf. Drengen rejste saa hjem med det samme. Senere hørte jeg, at han var kommet til Thorshavn og ogsaa havde stjaalet der. Amtmanden sendte ham saa en lille Tur op til "Skansen". – Konfirmationsdagen var en stor Festdag. Alle børnenes Forældre kom sejlene, de lagde til med Baadene, hvor de kunde bedst, og saa gik de hen, hvor Børnene

var indkvarteret og fik Kaffe ovenpaa sejlturen. Vejret var jo meget lunefuldt, og det hændte ofte, at Forældrene kom allerede Lørdag aften for at være sikre paa, at komme tidsnok til Gudstjenesten om Søndagen. Var vejret daarligt, naar de sejlede hjemmefra, beholdt de hverdagstøjet paa og tog stadstøjet med. Heldigvis havde man altid meget Sengetøj, saa det gik meget godt med at huse 4-5 børns Forældre. Om Søndagen tog de deres smukke "Stadsdragter" paa, og saa gik de allesammen med min Mand op i Kirken, hvor han saa konfirmerede Børnene. Efter Konfirmationen ønskedes Børnene tillykke. Var Vejret godt, snakkede Folk jo lidt sammen ude paa Kirkegaarden. Der var jo Lejlighed til at spørge og fortælle nyt. Men Vejret kunde ofte være lunefuldt, pludselig slaa om med Byger o.s.v., og saa hastede de ned til Baadene. De der havde været i Præstegaarden, gik dog med hjem og spiste til Middag, i reglen stegt eller kogt Kød, bagefter Sødsuppe og Kaffe – derefter sejlede de hjem. Børnene fik ikke Konfirmationsgaver, det vilde vi ikke have indført.

Det tømrede Juletræ

Efter at vi selv havde faaet Børn, besluttede vi en Jul, at de skulde have Juletræ, men da der ikke fandtes Grantræer paa Færøerne, lod min Mand en Snedker lave en lang Stang, til hvilken der blev fastgjort Tværstænger der skulde forestille Grene. Da vi fik "Træet" hjem, blev en Dreng sendt ud at plukke Lyng og Mos, som blev viklet om Grenene og Stammen. Hos en Nabo laante vi en Lyseform til at støbe smaa Lys i, og da vi havde faaet dem anbragt paa Træet og tændt dem, var det virkelig meget smuk. Alle vore Folk kom ind, og medens vi dansede rundt om Juletræet, sang vi de gamle Julesalmer. Derefter omdeltes Gaver til dem alle. Det var en meget stemningsfuld Juleaften. Gamle Gullak erklærede, at han aldrig havde set noget saa smukt.

Præstelønninger

Det første Aar fik Præsten ikke nogen Løn, det var jo "Naadesaaret". Den tidligere Præsts enke fik Indtægten. Men vi havde jo den aftale med Købmand Djurhuus i Klaksvig, at han skulde levere os alt, hvad vi skulde bruge, mod at vi til gengæld leverede ham den Fisk Karlene fiskede, Uld, strikkede Varer o.s.v. Vi leverede saaledes et Aar 240 strikkede Uldtrøjer af den Slags der kaldtes "islandske Trøjer". Cirka to Gange om Aaret blev vort Mellemværende med Købmanden gjort op.

Karlene paa Fiskeri

Naar Vejret var godt, sørgede gamle Gullak altid for at sætte de 2 eller 3 Karle, vi havde, i gang med Fiskeriet. Vi havde to Baade, en der laa ved Vestkysten og en der laa ved Østkysten. Ved denne Foranstaltning kunde Folkene altid sejle ud og fiske hvordan Brændingen end var. – Det var for det meste Torsk, de fiskede. Folkene fiskede baade med Langline, hvor der kunde være 200-1000 Kroge, og med Snøre, mest med Snøre. Til Agn brugte de Muslinger og Snegle. Fisketiden rettede sig efter Strømmen og Brændingen, og de havde altid en lille Tene med Mad. Naar de kom hjem med Fangsten og lagde til Land, blev der bragt en Spand varmt hjemmebrygget Øl derned. Det skulde de have at styrke og varme sig med oven paa Turen, der ofte kunde være meget streng. Der kunde nemlig ofte kom me Storm og Kastevinde. Undertiden maatte de vente i timevis paa at Strømmen skulde blive gunstig, saa de kunde lægge til Land. Naar de havde drukket Øllet, blev Fisken kastet ind paa land og baaret hjem i "Løb" (en art Tremmekasse, der bæres paa Ryggen i et bredt Uldbaand, der gik op om Panden. Det var utroligt saa store Byrder de kunde bære over Fjeldene paa denne Maade. Naar Karlene kom hjem fra Fiskeriet, kunde de foretage sig hvad de vilde, den ene gik da i regelen en tur i Marken og nusede om, den anden spandt eller kartede.

Gamle Gullak tog sig nu af det videre fornødne ved Fiskenes Behandling. Torsken blev skaaret op, Hovedet skaaret af, Indvoldene taget ud. Hovederne

kogte vi, og det var vor bedste Aftensmad. Leveren var værdifuld, den kom i store Tønder, der blev sat tilside for at vente paa Skibslejlighed til "Handelen", hvor der blev smeltet Tran af dem og vi tjente ikke saa lidt paa dem. Det var en uskreven Lov, at Karlene skulde have Maverne, og de tjente ogsaa noget ved salget af dem. Den opskaarede og rensede Fisk, blev baaret ind i "Kelden"¹³ (hjallin), hvor der blev lagt et Lag af den paa en stor Sivmaatte, naar det var saltet, blev der atter lagt et Lag ovenpaa det o.s.v. Ovenpaa det hele blev der som presse lagt nogle store Sten. Enkelte store Fisk blev flækket og hængt til tørring.

De to strandede Hvaler

Der kom en Dag to vældige store Finhvaler ind til Klaksvig. Da de havde ligget der et par Dage, uden at kunne komme ud, blev der Ebbe og Hvalerne gik paa Grund. Det varede ikke længe inden Befolkningen havde dræbt dem. Tænk! De var saa store, at da Hovederne var skaaret af dem, var Halsen saa tyk, at den var i Mandshøjde. Der kom en mængde Mennesker og alle fik en Portion af Hvalkødet. Nogle skar sig saamænd selv noget af. De Baade der kom fra Viderejde til Klaksvig, fik mængder af Hvalkød med hjem til de forskellige Bygder, og vi fik da ogsaa en stor Portion til Præstegaarden. Finhvalkød smager skam meget godt, men dog ikke saa godt som de store Hvaler, Nordmændene jager. De to strandede Finhvalers Skeletdele laa en Tid og forpestedes Luften, tilsidst blev de slæbt længere ud og ført væk af Strømmen. Vi byggede en "Keld", et Forraadskammer med Tremmevægge, og derinde kom saa al Fisk og Fuglene, som Karlene kom hjem med fra Fuglefjældet. Det, der var saltet i Tønder, holdt sig bedst. Det, der ikke var saltet, hængtes op til tørring. Dengang Kofoed byggede Præstegaarden, lod han samle alt det raadne og gamle Tømmer, og gamle Gullak havde travlt med at gemme det hen i Kældere og Fiskehuse. Naar vi skulde ryge Fisk eller Spegepølse, kom Gullak

¹³ Kelden

glædestraalende frem med det Brænde, han havde gemt i saa mange Aar. Det brugte vi saa til at ryge med. Han havde altid saadan et lunt smil, naar han fortalte, at det havde fru Fejlberg, som han ikke kunde lide, ikke nydt godt af.

Magnus møder Huldrebaaden

Vi havde, som sagt, en Karl der hed Magnus¹⁴. Han var vel en 20 aar, da vi kom til Viderejde, og han blev hos os i alle de Aar, vi var paa Øen. En Formiddag, da Vejret var højt og straalende, kom Magnus glad ind i Køkkenet og sagde: "I Dag tager jeg ud paa fiskeri". Derpaa tog han Fiskeredskaberne og gik ned til Baaden. Det var længe siden, vi havde faaet Fisk, saa vi glædede os meget til Fangsten. Et par Timer efter kom han nedslaaet og tomhændet tilbage. Da han havde stillet Fiskeredskaberne paa Plads, spurgte jeg: "Hvordan kan det være, at De kommer tomhændet hjem, Magnus?" – "Jo, det skal jeg sige Dem. Da jeg kom ned til Øsvig, saa jeg, at Huldrene, der havde været ude at fiske, vendte hjem med Huldrebaadene, og naar de vender hjem, bliver der aldrig noget godt Fiskeri. De skal jo ogsaa leve, og De kan tro, at de ikke vender hjem uden Grund. "Hvorfor vendte huldrene da hjem, Magnus?" – "Huldrene vender altid hjem mod daarligt Vejr." – "Ja, men det er da godt nu." – "Ja, endnu, men det kan ikke nytte at tage ud nu, for Vejret bliver snart slemt." Og Magnus fik ret, thi lidt efter blev det saa slemt et Vejr, at Baaden ikke kunde være gaaet ud. Jeg saa aldrig Huldrefolkene, men Magnus saa dem tidt. En dag spurgte jeg ham: "Hvor bor egentlig Huldrene, Magnus?" – "De bor derinde," sagde han og pegede paa Fjeldet. "Bor de virkelig inde i Fjeldet?" – "Ja, ja, ja."

Fuglefangst

Somme tider gik Karlene og nogle andre Mænd ud til Fuglefjeldet og fangede Lomvier. De fangede dem med et stort Net, der var fastgjorte paa lange Stænger. Det var utroligt, saa mange de kunde fange. De dræbte Fugle bundtede de

¹⁴ Magnus

sammen i store Bundter, som de bar hjem over Skuldrene. Saa blev der Travlhed i Præstegaarden. Mine Piger hjalp til med at skære Hoved og Ben af Fuglene, men ellers var de ikke med. Vi lejede nogle Koner til at pille Fjerene af, og de kunde godt sidde oppe paa Loftet i tre Dage og pille Fjer. Fjerene kom i Net og blev tørret paa Loftet. Foruden Kosten fik Konerne lidt Penge, hver tiende Fugl, og alle Hovederne og Halsene af vore Fugle, som efter at være slagtede, blev nedsaltet i Tønder. Dem spiste Karlene i kogt tilstand hele Vinteren, Karlene fik ogsaa nogle af Fuglene. Naar Konerne kom hjem til deres eget, kogte de Hovederne og Halsene af Lomvierne, og spiste det de kunde. De sagde, at det smagte saa godt at suge Saften udaf Halsen. Resten saltede de. De sidste Dage i Oktober, naar det saa ud til stadigt Vejr, sendte vi vor store Baad til Klaksvig med Varer til Købmand Djurhuus. Baaden blev lastet med de Fisk, Karlene havde fanget og tørret (Klipfisk), Fuglefjer og strikkede islandske Trøjer. Og saa sejlede vore Karle og et par Husmænd, der hørte til Præstegaarden, Varerne til Klaksvig. Det var jo noget af en Festdag for Folkene. Paa Tilbageturen havde de saa de Varer med, som vi skulde bruge hele Vinteren. Kaffe, The, Gryn, Mel, og hvad man nu bruger.

Spøgeri som ikke er Spøgeri

En Lørdag Aften, da jeg sad inde i Spisestuen, kom Pigen ind, hun saa aldeles rædselsslagen ud og kunde ikke sige et ord. "Men hvad er der dog i vejen?" spurgte jeg, "Aa, det er saa forfærdeligt, det spøger oppe paa Loftet, og vi vil ikke ligge deroppe længere," fremstammede hun. "Hvad er dog det for noget sludder, der er jo ikke noget spøgeri til." – "Jo, vi kan alle høre det, ogsaa Karlene, og der er ingen der vil gaa derop." Pigen gik ud i Røgstuen. Lidt efter kom min Mand ind. "Hvad er der i vejen, du ser saa ked af det ud?", spurgte han. "Aa, tænk dig, det spøger oppe paa Loftet, alle Folkene har hørt det, og nu vil Pigerne ikke sove deroppe". "Er der Spøgelseser maa vi se dem", sagde min mand, "kom med et Lys." Jeg maatte jo saa tænde Lys og min Mand var

ubarmhjertig nok til at lade mig gaa foran opad Trappen, og medens vi gik op, lød den mystiske Lyd atter. "Ser du noget?" spugte min mand, da jeg havde faaet Hovedet op, saa jeg kunde se de nærmeste Omgivelser. "Ja, Rendetræet og Væven" – "Det er derfra, Lyden kommer, og det er Spøgeriet," sagde min Mand. Det viste sig, at Gullak havde haft en stabel Skind paa Rendetræet, og det stod igen i forbindelse med Væven, og paa en eller anden Maade kunde denne vægt frembringe Lyden. Da min Mand kom ned, skammede han Folkene ud: "Naar I en anden gang hører noget, skal I se efter, hvad det er".

Færingers Modbydelighed for Haner

En dag var der en Færing, der bragte os nogle Hanekyllinger. Jeg spurgte ham, om hvad han skulde have for dem. "For Hanekyllingerne? De skal have tak til, fordi De vil have dem." Det var første gang, jeg hørte om Færingernes Modbydelighed for at spise Haner. Tilfældigt stod Magnus der i Nærheden, og da han saa Hanekyllingerne, sagde han, at det var dog forfærdeligt, at der var Folk til der kunde spise saadan nogle Tingester. Vi spiste saa Hanekyllingerne til middag. Vor Pige var saadan en stor "Katlé" (Spøgefugl). Om Eftermiddagen kom hun ind til mig og sagde, at hun vilde saa gerne narre Magnus, om hun ikke maatte tage noget af Kyllingekødet? Jo, det maatte hun gerne. Noget efter kom Magnus ind i Køkkenet. "Jeg har noget lækkert til dig, Magnus", sagde Pigen. "Saa, hvad er det?" "Det er Kalvesteg." Hun rakte ham en Tallerken med Hønsekødet, som hun havde taget alle Benene ud af. Magnus tog Tallerkenen og spiste med Velbehag og stor Graadighed hele Portionen. Da han satte den tomme Tallerken fra sig, spurgte Pigen: "Naa, hvad synes du om det?" "Uhm, storartet", svarede han og slikkede sig om Munden. "Det er Kyllingesteg, du har spist", sagde Pigen og slog en skraldende Latter op. Magnus lo med og sagde godmodigt: "Saa var det ikke saa underligt, at det smagte saa godt." – En skønne dag fik Magnus besøg af sin Broder, der ingen Steder kunde være. Han vilde gerne tjene hos os, men Magnus sagde til ham: "Du skal ikke tage hertil,

thi her er ikke værd at være" – "Aa nej, Broder, det kan du ikke bilde mig ind, du har jo været her i fire Aar." Magnus, der ikke vilde have Broderen dertil, fik dog til sidst snakket ham fra det.

Fattiglemmer paa Omgangsbesøg

Man havde ikke Fattiggaarde paa Færøerne. Var der en enkelt enligstillet eller forhutlet Person, der ikke havde noget Hjem eller Udkomme, fik vedkommende Ophold hos Bønderne og hos Præsten. Det var en Regel, at vedkommende var en Maaned hos Bønderne og to Maaneder hos Præsten. Den sidste ansaas for at være den rigeste. Paa det Tidspunkt kom der ogsaa saadan et enligstillet Menneske til os, det var en gammel Pige, lille og rundrygget. Underlæben hang ned paa hende, og naar hun saa op med sine onskabsfulde Øjne, var hun frygtelig at se. Nu skulde man tro, at et saadant Menneske maatte vække Frygt og Rædsel hos Børnene, men nej. Alle vegne hvor Inger kom hen, jublede Børnene saa snart de fik Øje paa hende, de styrtede hende imøde, omfavnede og kyssede hende med den største Kærlighed paa den stygge Mund. Ogsaa mine Børn elskede og kyssede hende. Og disse Følelser gengældtes. Fik hun et stykke Sukker, gemte hun det inde paa Brystet og gav Børnene det, naar hun traf dem. Hun havde en egen maade at lege med Børnene paa, de legede med Smaasten, Konkylier o.s.v. og hun forstod at gøre sig til et med dem. – Hun vilde absolut sende sit Fotografi til den tidligere præsts søn, Ernst Vesenberg, som var rejst til Danmark. Da der ikke var nogen Fotograf paa Øen, vilde hun have, at vi skulde sende bud efter Sysselmanden, for at han kunde fotografere hende. Mange Aar efter, at vi var rejst fra Øen, kom vi derop paa besøg. Jeg kom ind i Røgstuen, hvor hun tilfældigvis var paa et af sine Omgangsbesøg. Hun rejste sig og gik mig imøde, idet hun spurgte: "Er det Madam Evensen?" Jo, det var det jo. Hun blev saa glad. Jeg havde nemlig ofte været god imod hende.

Styrmandens Længsel efter Hjemmet

En dag min Mand og jeg sad i Præstegaardens Dagligstue, fik vi gennem Vinduet øje paa to Mænd, der kom gaaende op imod Gangdøren. "Nu faar vi Fremmede", sagde jeg og gik ud for at tage imod dem. Da jeg kom ud, fortalte den ene af dem, at han var født der i Præstegaarden, hans Fader var Pastor Krogh og nu var han, saa vidt jeg husker, Styrmand. Dengang han var lille, havde der ude ved et hjørne af Præstegaarden staaet en lille forkrøblet Ribsbusk, der somme tider kunde bære nogle Ranker røde Ribs, og den Busk havde for ham været indbegrebet af al jordens Herlighed. Nu mange Aar efter var han paa sine lange Rejser over de store Have til fjerne Lande med Palmer og anden eksotisk Vegetation ofte kommet til at tænke paa Barndomshjemmet paa den fjerne Ø med det taagede, barske Klima, kommet til at tænke paa den af Stormen forpiskede, men dog saa underfulde lille Ribsbusk, og han var kommet til at længes saa meget efter det gamle Hjem og den lille Busk. Nu vilde han blot bede om han maatte faa lov til at se Busken. Jeg var glad ved, at den endnu var i behold og han gik saa ud og saa paa den – han var meget glad over at den endnu stod, som da han rejste. Ak ja, de svundne Tider. Bagefter var de inde og drikke Kaffe, og saa gik de atter til fremmede Have og fjerne Lande. Jeg har altid syntes, det var saadant et smukt Træk, at denne Mand, der hele sit Liv igennem havde befaret alverdens skønneste Lande, dog længtes efter og følte sig draget til Barndommens ugæstmilde Ø til Præstegaardens lille forkrøblede Busk.

Tyren

Vi havde en stor Tyr, der var indført fra Norge for at forbedre Besætningen, det var en stor og usædvanlig grim Tyr. En dag, da jeg stod oppe ved Vinduet med min Mand og saa ud over Egnen, kom Røgteren drivende med Tyren og alle Køerne. "Hvor er den Tyr dog grim", sagde jeg til min Mand. Tyren maa have hørt det og forstaaet, hvad jeg sagde, thi fra det Øjeblik hadede han mig. Blot han saa mig, blev den gal. En dag, da jeg var ude at spadsere, gik alle Køerne i

"Haugen" (uopdyrket Jord). Næppe havde Tyren set mig, førend den for frem imod mig. Heldigvis var der et Hegn imellem os, men den blev ved med at forfølge mig langs dette, saa langt den kunde komme. Røgstuen laa i nærheden af Kostalden, og jeg havde tidt Ærinde derop. Det hændte ofte, at Pigerne efter endt malkning spurgte: "Har Madammen været oppe i Røgstuen?" "Ja, det har jeg." – "Det er ikke fordi vi har hørt noget, men Tyren maa have hørt Dem, for den har hele tiden været saa urolig. Den staar nu og tripper, ser sig om og brøler."

Jeg fortrød saa bitterligt, at jeg havde sagt, at Tyren var grim. Man siger paa Færøerne, at en Tyr har 12 Mands Styrke og 12 Mands Forstand, og der er ikke Tvivl om, at den har forstaaet, hvad jeg sagde, thi det var fra det øjeblik, at den hadede mig. Vorherre har jo skabt alt, ogsaa Tyren med de stygge Horn.

Jeg var dog ikke den eneste Tyren ikke kunde lide. Vi havde et Ægtepar, Søren og hans kone, der sammen med en ung Mand og dennes Søster hver uge skiftedes til at passe Kreaturerne. Disse to mænd kunde Tyren ikke døje.

Søsteren kunde den derimod godt lide, og det var altid hende, der maatte binde og løse den. – I Pinseugen var det Ægteparrets tur til at passe Kreaturerne.

Pinselørdag sad jeg oppe i Røgstuen med min søn, Andreas, der skulde i Bad. Røgteren Sørens Kone var inde hos mig, og hun fortalte mig bl.a., at der var en Kvie, der snart skulde kalve. "Naa, nu kommer alle Køerne nok hjem", sagde hun, idet hun saa ud gennem Vinduet, dermed gik hun. Jeg havde næppe faaet Barnet ned i Badet, førend Døren blev revet op, og en af Pigerne styrtede ind og raabte i saadan en underlig Tone: "Hvor er præsten?" – "Han er inde paa sit Studereværelse", svarede jeg. Jeg kaldte paa min Mand. "Hvad er der i vejen, har Tyren været efter Søren?" spurgte han. "Nei, han er faldet", svarede pigen, "vi kommer til at have nogle Klude med." Der blev i en fart ledt nogle Klude op, og saa gik min Mand og Pigen. Jeg blev hos Barnet. Lidt efter hørte jeg min Mands Stemme: "Skynd jer for alt hvad I kan efter Lægen, men det maa være hurtigt." Da min Mand kom tilbage, fortalte han, at Sørens Kone, da hun kom

udenfor, havde set sin Mand ligge paa Jorden og Tyren staa bøjet over ham. Hun gjorde da Anskrig, og saa var Folkene kommet løbende fra alle Sider. De havde saa jaget Tyren bort og baaret Søren ind. – Først om Aftenen kom de sejlene med Lægen. Efter endt Undersøgelse, sagde han, at det var galt med Hovedet, men han kunde ikke sige, hvad Søren fejlede. Min Mand fik ham saa til at blive der natten over. Pinsedag kunde han heller ikke sige noget, og saa sejlede Lægen hjem. Søren blev liggende. Nogle dage efter sang han, og saa døde han. Han blev ført til sit Hjem, for at begravelsen kunde finde sted derfra. Min Mand vilde ikke have, at Tyren skulde leve længere, og tredie Pinsedag blev der sendt Bud til alle Bygdens Mænd om at komme og være med til at jage Tyren ud i Mosen. Det var min Mands Mening, at den skulde blive hængende i Dyndet, saa de kunde dræbe den. Da alle Bygdefolkene var kommet, jagede de Tyren ud i Mosen, hvor den straks gik i sænk og blev skudt. Da tyren var dræbt, hivede de den op. "Nu skal Skindet tages af den og bruges til Hudesko", sagde min Mand, "men Kroppen skal styrtes i Havet". "Ih nej dog, jeg vil rigtignok have alt det gode Oksekød", sagde jeg. "Jeg vil ikke spise Kødet af den Tyr, der har dræbt Søren", svarede min Mand. Derved blev det. Bygdefolket parterede Tyren og hver tog en Bid med hjem.

Hudesko

Af Oksehuden blev der lavet Hudesko, og det var noget alle gik med, Mænd, Kvinder og Børn. Det var mit arbejde hver eller hveranden Lørdag aften at sy saadanne til Familien. Karlene og Pigerne maatte selv sy deres egne Sko. Disse Sko, der kunde holde en fjorten Dages Tid, blev lavet af Oksehud til uddvendigt Brug og af Lammeskind til at gaa inde med. Der skulde jo mange Hudesko til, men da vi samme aar slagtede ca. 200 Lam, var der jo nok at tage af. Man beredte selv Skindet, bl.a. ved at drysse noget "Bark" paa. Dette kunde graves op af Jorden forskellige steder i Mosen. Efter at Skindet var banket, trukket o.s.v., var det fint og blødt, tjenligt til syning. Naar Skindet skulde skæres til,

blev det altid lagt uden om dens Haand, der skulde have Skoene. Man maalte fra Dybet mellem venstre Haands Tommel- og Pegefinger, derpaa udenom alle Fingerspidserne til Lillefingerens rod. Det var Maalet, blev der sagt og det passede ogsaa. Der blev altid baaret en lille Filtsko eller Filtovertræk uden paa strømpen, og derover blev Hudeskoen trukket. "Oksehudesko" trækkes over Foden i fugtig Tilstand og antager da Form efter denne. "Oksehudesko" er en uundværlig fodbeklædning for den, der skal bevæge sig paa Strandens glatte, tangklædte Sten eller klatre om paa Fjeldet. Naar Skoene skulde være rigtig fine, lavede man dem gule. Snørerne til Kvindernes sko var røde eller blaa, til Mændene hvide. Hudeskoene var lette og behagelige at gaa med. Jeg selv maatte ikke gaa med dem, da Lægen havde lagt mærke til, at jeg hostede.

Klædedragten

Medens vi er ved Skoene kan jeg lige saa godt fortælle lidt om Klædedragten. Mændene gaar med stramtsiddende sorte Bukser af færøsk Vadmél. De naar kun til Knæene, hvor der er en Splitte med 5-6 Sølvknapper til Stadsbrug (til hverdag Messingknapper). Vesten er oftest af Klæde – undertiden af Vadmél og den gaar helt op i Halsen. De unge ynder meget, til stads, at gaa med røde Klædesveste med gule Silkebroderier foran og med Sølvknapper (en række). Øverst oppe ved Halsen er der to større Sølvknapper. Naar færingerne skulde til stads, havde de en mørkeblaa (til hverdag brun) aaben Uldrøje med lange Ærmer udenpaa Vesten. Uldrøjen var aaben med to lange Rækker Sølvknapper. Udenover den havde de saa det løsthængende Kot (brun Jakke) af færøsk Vadmél, almindelige Knapper, de havde ogsaa et stramtsiddende Kot med Hornknapper. Om Halsen bar de et mørkt linnet Tørklæde bundet i en Sløjfe. Til stads, hvid Flip og Slips. De lange Strømper var til daglig graa, til stads mørkebrune. De holdtes oppe af kulørte, mellem fingrene vævede Strømpebaand af Uldgarn. Paa Hovedet bares den karakteristiske rød- og blaastribede Hue af Huegarn. Dervar¹³ Striber for

Voksne og 11 for Børn. Til daglig Hudesko og til stads danske Sko med Sølvspænder. Kvinderne bar enten et godt tykt Skørt eller to tynde, ligesom nu Vejret var, derover "Nederdelen", der gik helt ned til Fødderne. Den var af færøsk Vadmél med lange Læg. Blaat strikket Liv med Ærmer til Albuerne. Livet gik udover Nederdelen og var udskaaret foran. Bryststykket var oftest af mørkt Klæde. Mørke Snore til at snøre Livet sammen med. Om Skulderne bares firkantede danske tørklæder, der lagdes i trekant med Spidsen nedad paa Ryggen. Snipperne lagdes overkors foran og holdtes sammen med Knappenaale. Disse Tørklæder var enten tærnedede, blomstrede eller ensfarvede af Uld eller Silke, ligesom der nu var Raad til. Til stads gik Kvinderne med Silkehue, rynket Silkepuld med en blaa eller rød Sløjfe i nakken og en af samme farve under Hagen. Til hverdag gik de enten med den gamle Silkehue eller med Tørklæde. De unge Piger og yngre Kvinder gik oftes barhovedet. Kvinderne bar altid Forklæder, til daglig af Bomuld og til stads af silke, eller fine hvide Købeforklæder. Sorte Uldstrømper og Hudesko – til stads danske Sko.

Fattigfolks Maaltider

Fattigfolks Middagsmaaltid indtoges ved et stort Trætrug, der hvilede paa fire Ben. I truget lagde de kocht Fisk, Kartoffler og Spæk. I Trugets Bund var der et lille Hul hvorigennem alt det vaade løb ned paa Gulvet, der altid var af jord. Rundt om Truget var Bænke og Skamler, som de satte sig paa. Snart tog de med fingrene et Stykke fisk, snart en Kartoffel eller et stykke Spæk og gnavede af. Jeg tænker, at Kæmperne i Lejre har spist paa lignende vis. Efter endt Maaltid blev Gulvet omhyggeligt fejet. Man mærkede aldrig noget til standsforskél. Kun var det sjældent, at de velhavende Gaardmandssønner giftede sig med fattige Piger. De skulde helst have lidt. Befolkningen var meget hjælpsom. Tjenestefolkene tro og arbejdsomme, altid paa deres Husbonds og Madmoders parti, og de blev meget længe i Pladserne, ofte lige fra Konfirmationen til Brylluppet. Der var ikke noget, der hed at "se andre Skikke", naa, det var vel

ogsaa fordi de ikke var saa forfløjne som Pigerne hernede. Der var intet Kæresteri deroppe, og der blev heller ikke født børn udenfor Ægteskabet.

Joens¹⁵ Død

Inden Oktober skulde man have købt ind for hele Vinteren, thi det var sjældent, at der efter den tid gik Baade. En Dag kom der en Mand, Joen, ind til min Mand for at foreslaa ham, at de skulde se at faa Baaden afsted efter Varerne til os, ham selv og et par af Naboerne. Da Vejret var stadigt, syntes min Mand ogsaa, at det var bedst Baaden sejlede med det første. De sad nu og talte en del frem og tilbage om Vareindkøbene, og det blev Spisetid. Jeg havde besøg af to Koner, og det endte med, at de blev der alle tre til Aften og spiste med. Vi havde det saa hyggeligt og godt, og de tre Fremmede fortalte om Sæder og Skikke i gamle Dage, saa Tiden gik saa godt.

Da det begyndte at blive mørkt ved halvtitiden, vilde de hjem. Konerne gik ud gennem Køkkenet, medens Manden gik gennem Røgstuen efter sine Hudesko. Lidt efter mødtes de alle tre ude i Gaarden. Vi havde kun to Lygter i Præstegaarden min Mands og Røgstuens. Min Mand tændte Røgstuelygten og gav den til Joen, og det blev da bestemt, at han skulde følge de to Koner hjem. Derefter sagde de Godnat, og alle tre fulgtes ad ud af Gaarden i det dejlige Vejr. Min Mand og jeg var glade over Besøget, thi der kom saa sjældent nogen til Præstegaarden og disse havde været saa livlige og rare. Da de fremmede var gaaet, gik jeg saa i Seng, men min Mand blev oppe og læste lidt. Tilsidst gik han ogsaa i Seng. Da vi havde ligget lidt, sagde han: "Der er vist nogen ved døren." Lidt efter bankede det. "Kom ind", sagde min Mand. I det samme slog klokken 11. Døren gik op, og den gamle Pige stod der grædefærdig. "Hvad er der dog i vejen, Kathrine", spurgte min Mand. "Joens to voksne Sønner har lige været her og spurgt efter deres Fader, der ikke er kommet hjem endnu. Den ene af dem har været her før i aften for at se, om han var her. Jeg sagde til ham, at han

¹⁵ Joens død

havde fulgt konerne hjem med lygten. Vi stod straks op. Sønnerne kom igen. De havde været oppe, hvor Konerne boede, og de havde fortalt, at da de var kommet et stykke udenfor Præstegaarden, havde Joen givet dem Lygten og sagt, at de maatte gerne have den, han kunde nok gaa hjem i Mørke. Derefter var han gaaet fra dem.

Sønnerne havde været rundt i alle Gaardene og spurgt efter Faderen, men ingen havde set ham. Min Mand, Sønnerne og en af Karlene tog saa den anden Lygte for at se, om han kanske skulde være faldet i Elven, som gik lige forbi Præstegaarden og som han skulde over. Da de naaede Elven, lyste min Mand udover den med Lygten. Pludselig fik han øje paa en Tøffel, der stak op af Vandet, og der fandt de saa Joen druknet. Han var faldet saa uheldigt, at han laa paa Ryggen og Vandet, der kom højere oppe fra, var da rendt ned i munden paa ham, saa han var druknet paa den maade i det lille Vandfald. Efter at Joen var bragt paa Land, skyndte min Mand sig hjem for at faa varme Tæpper, de andre kom bagefter med den sørgelige Byrde. En Mand blev sendt afsted efter Aarelademanden. Lidt efter kom Sønnerne bærende med deres Fader. Han blev lagt oppe i de varme Tæpper i Gæsteværelset og Aarelademanden aarelod ham, men der var intet Blod. Joen var død. Ak, det var en saare trist Nat, baade i Joens hjem og i Præstegaarden. Ingen af os sov. Min Mand spurgte Sønnerne, om de vilde havde Faderen hjem, eller de hellere vilde have at Begravelsen skulde forgaa fra Præstegaarden. Ja, de vilde helst havde den fra Præstegaarden. Der blev saa lavet en Kiste, som Joen blev lagt i, og den blev anbragt i Værelset op til min Mands Studereværelse. En dag fortalte en af Pigerne mig, at Magnus med saadan en stolthed havde sagt til hende: "Sikken en Præst vi har, tænk at han tør vove at sidde lige ved siden af Værelset med den døde Joen." Joen blev saa begravet fra Præstegaarden. Næsten hele Bygden var med til Begravelsen, ogsaa de to Koner var med, og de var saa ulykkelige over, at de den Aften havde taget imod hans Tilbud om Lygten.

Mit første Barn

Den gang var der ingen færøsk Avis, vi holdt "Kirketidende". Naar Middagen var spist, holdt vi Middagshvile, min Mand gik da ind til sig selv og hvilede sig lidt. Jeg skrev tidt hjem og fik ogsaa ofte Breve Hjemmefra. Dengang kunde Folk skrive lange Breve med malende Skildringer af det daglige Liv og af de større Begivenheder, der hændte, saa jeg fulgte godt med i, hvad der foregik hjemme i Thorshavn. Da jeg skulde have mit første Barn, kom Moder og saa til mig. Fader, der led saa meget af Astma, turde ikke at vove sig ud paa Rejsen, og han naaede aldrig at faa mit Hjem at se. Men Moder kom, og det var mig jo selvfølgelig en stor Glæde. Den Jordemoder vi havde, havde været paa Fødselsstiftelsen i København. Hendes Bravurnummer var at fortælle om Læretiden der, om de fine fødende Damer, som laa med Slør paa for ikke at blive kendt. Man brugte ikke længere at gaa med Barselsmad, men i gamle Dage havde Barselskonen faaet et Fad Grød, Smør, Brød og meget mere, og det kunde jo blive til lidt, naar det var et tæt bebygget sted. "Der kunde da ligefrem komme Velstand til huse", som den Mand sagde, der fortalte mig det. Jeg fik en lille Dreng. Vi havde ikke svært ved at finde Navn til ham, thi det var en Regel, at man opkaldte Børnene efter afdøde Slægtinge. Den lille dreng blev døbt Jens efter min Mands Plejefader. Fadderne var efter Daaben med hjem til Middagen, og vi havde det saa hyggeligt den Eftermiddag. Naar Bønderne havde Barselsgilder, brugte de at spille Kort.

Det var dejligt for mig at have Moder hos mig i denne tid og hun blev der i hele seks Uger. Derefter rejste hun over til min Broder i Klaksvig og blev lidt der. For Moder var det ogsaa en meget oplivende Tur, og hun havde jo saa meget at fortælle Fader, og han hende, da hun kom tilbage fra den lange Rejse.

Desværre fik vi ikke lov at beholde den lille Dreng. Han ligger nu oppe paa den øde fjerne Kirkegaard. Vi satte en lille Sten paa hans Grav. Da jeg fik min Søn Andreas, opkaldt efter Fader, kom min Moder igen. Derimod kom hun ikke, da jeg fik min Datter Elisabeth.

Kong Chr. 9 kommer til Thorshavn

Det var kun sjældent, at vi tog til Thorshavn, men kunde vi, sejlede vi derind til Olaifesten den 29. juli og vi blev der saa en otte Dages Tid.

I aaret 1874 skulde der være stor Fest i Thorshavn. Anledningen var, at Kong Christian den 9de vilde besøge Thorshavn. Han vilde blive den første Konge, der aflagde Besøg paa Færøerne og den kongetro Befolkning glædede sig meget til Besøget. Min Mand og jeg rejste ind til Byen for at se paa Kongestadsen. Fader, der var en meget kongetro Mand, var meget optaget af det tilstundende Besøg. Det ansaas for en Selvfølge, at Fader, som Thorshavns Lærer og som Formand for Borgerrepræsentationen, skulde holde Modtagelsestalen for Kongen, men da han ikke var rask (han led jo saa meget af Aandenød) undslog han sig for det. Man vedblev dog at trænge ind paa ham, og da tilsidst selve Amtmanden, Finsen¹⁶, ogsaa opfordrede Fader til at tale, maatte han love det. Endelig oprandt den 25. juli. Thorshavn havde gjort, hvad der kunde gøres for at gøre Kongemotagelsen festlig. Der var med store Bekostninger opført en ny Landgangsbro med Æresport. Flagene vejede fra alle Huse og oppe fra den lille Fæstning "Skansen" (der stammede fra den færøske Søhelt - under Fr. II, Magnus Heinesøns dage). Endelig ved Middagstid kom Fregatten "Jylland" med Kongen. I samme nu var "Jylland" omringet af en mængde færøske Baade, hver Baad med ca. 8 Mand ombord og alle var de smykkede med Dannebrog. Disse Baade skulde danne Æresescorten ved Landgangen i Thorshavn. Deres Antal voksede hvert Øjeblik, saa der vistnok til sidst var en 40 Stykker og, dog var der ikke mange Baade fra Thorshavn imellem, da Byens Folk jo vilde modtage Kongen ved Landgangsbroen. Kongen gik ombord i Kongechaluppen og roedes ind mod Byen med Baadene efter og omkring sig og fra Skansen blev der skudt Kongesalut med de gamle Kanoner. Jovist var det en Festdag! Dengang vi derhjemme kunde høre, at Folk raabte: "Nu kommer Kongeskibet",

¹⁶ Finsen

kom Fader saadan til at ryste. "Du er da vel ikke nervøs, Fader?" spurgte jeg. "Du er jo saa vant til at tale." "Det er ikke saadan at tale for sin Konge", sagde Fader nervøst, han rystede saadan paa Hænderne, at han nær aldrig havde faaet sat sine Manchetknapper i. Endelig var vi færdige og gik ned ved den nye Kongebro, hvor Talen skulde holdes. Fader tog plads foran, min Mand og jeg stod lidt bagved. Moder var gaaet ind i et Hus for bedre at kunne se.

Faders Død

Da Kongechaluppen kom sejlene ind mod Broen, viftede Folk med Lommetørklæder og raabte hurra og hurra i en uendelighed. Endelig steg Kongen i Land, og min Fader begyndte Velkomsttalen. Fader var meget bevæget, medens han talte. Stemmen blev svagere og svagere. Jeg ved ikke om han naaede enden med Talen, men Bevægelsen truede med at overvælde ham. Kongen tog da resolut Faders Haand i sin og sagde ham tak for den smukke Tale. Fader bøjede sig, jeg troede det var for Kongen, men saa var der en ung Mand, der tillige med min Mand greb Fader, der pludselig sank sammen. Man troede, at Fader var besvimet, og han blev baaret ind i et Hus i nærheden. Kongen og Prins Valdemar fulgte med, og der blev sendt Bud til Moder om at komme, da Fader var besvimet. Der kom straks to Læger, men der var ikke noget at gøre, Fader var død af Hjerteslag, død med sin Konges Haand i sin, og det var den skønneste Død han kunde faa. Fader holdt meget af Kongen og Kongefamilien. Kongen var meget bevæget over Faders død, og han søgte straks at mildne Ulykken. Han spurgte om der var uforsørgede Børn. Moder fik ikke Pension. Kongen tilbød af sin egen Lomme at betale Moder 400 om aaret, om det var Rigsdaler eller Kroner, husker jeg ikke. Det var jo mange Penge dengang og en stor hjælp for Moder, der fik dem ligesaa længe hun levede. Da min Fader blev begravet, talte min Mand, og der havde aldrig været en saa stor Begravelse i Thorshavn. Efter Begravelsen rejste min Mand og jeg hjem. Der blev senere af Venner og Bekendte rejst en stor smuk Gravsten paa Faders

Grav. Moder flyttede over til min Broder Jacob og boede hos ham til sin død. Det var en sørgelig Afslutning paa Kongemodtagelsen, som vi alle havde glædet os saa meget til. Senere blev der rejst en stor Mindesten i anledning af Kongebesøget. I Aaret 1879 døde Moder, det varede lidt inden Budskabet naaede mig og jeg kunde desværre ikke naa at komme med til Begravelsen. Vi Børn købte nede i Danmark en stor Sten, magen til den der stod paa Faders Grav og den lod vi saa sætte paa Moders Grav.

Vi forlader Viderejde

Mit Helbred var ikke saa godt, og da Doktoren havde undersøgt mit Bryst, sagde han til min Mand, at jeg kunde ikke taale den kolde skarpe Vind, der var paa Viderejde, han skulde se at faa et andet Embede. Paa den Tid blev Suderø Præstekald ledigt, og min Mand rejste saa derned og saa paa Kaldet. Han søgte Embedet og fik det, saa det var jo meget heldigt. Min Mand holdt saa Afskedsprædiken i alle Kirkerne. Befolkningen var meget ked over, at han skulde rejse, han var jo Færing og forstod dem saa godt og de ham. Ved afskedstalen i Onegerde Kirke, var Kirken helt fuld af Tilhørere. Min Mands sidste Embedshandling var saamænd at vie Magnus.

#

Ankomsten til Suderø

Min Mand, der havde set Lejre Præstegaard, sagde, at der kun var en lille Lejlighed, og vi solgte derfor nogle af vore Møbler og da Restorffs Skib, som vi havde fragtet, kom, bar Karlene resten af vore Møbler ned paa skibet. Foruden os rejste Barnepigen, Malene, som vi havde faaet lige efter hendes Konfirmation og den gamle Gullak, med til Suderø. De andre Folk blev paa Præstegaarden. Det var en Skik, at den ene Pige altid blev et Aar efter Præstens afrejse, for at tage vare paa det, han skulde have i "Naadesaaret", saa vi var jo glade over at Kathrine blev der. Hun havde jo ogsaa varetaget pastor Vesenbergs

Enkes Interesser det første Aar vi var der. De af vore Folk, der blev tilbage paa Viderejde, fulgte os ned til Skibet. En del af Beboerne havde ogsaa indfundet sig og efter at vi havde taget den hjerteligste Afsked med dem alle, stødte vi fra Land. Gamle Gullak var ogsaa glad, fordi vi skulde til en sydligere Ø. Og atter sejlede vi ud imod det ukendte. Det var omtrent mørkt, da vi naaede Suderø, der er den sydligste af Færøerne. Nogle af Menigheden og nogle af vore Bekendte, kom ned og tog imod os. De vilde gerne huse os i Bugten, hvor vi lagde til, men da vi helst vilde op i Præstegaarden, blev der straks sendt en Dreng afsted til Købmanden efter Lys, saa vi kunde indrette os. Da Drengen kom tilbage med Lysene, og Folkene havde faaet vore Møbler baaret op, fik vi os et godt Maaltid Mad. Nogen Proviant havde vi selv med og Beboerne havde sendt os en krukke Smør, frisk Brød, en Ost o.s.v. Der var i denne Præstegaard en pige, som vi "arvede", hun skulde være der i "Naadesaaret". Men da min Mand skulde have Pengeløn, og vi altsaa ikke lønnedes med Naturalier, kunde vi undvære hende, og da hun var forlovet, vilde hun gerne rejse. Den næste dag fik jeg jo rigtig beset Lejre. (Af Leer, som der fandtes saa meget af deromkring, forklarede en bonde mig.) Præstegaarden laa paa Øens nordside, og den bestod kun af en Bygning, der var opført af Tømmer, der var tjæret. Taget var ogsaa af Tømmer, hvorover der var lagt et lag af Bark og derover et lag Græstørv.

Den usunde Bolig

Det var en meget usund Bolig. En af de tidligere Præster (der lignede Fr. 7. saa meget, at man hviskede om, at han var dennes Søn. Ak, ja, Fr. 7. fik skyld for saa meget) havde saadan en strunk og yndig Datter. Hun skulde giftes og var netop ved at sy Udstyr, da hun pludselig blev syg og døde en Nytaarsaften. Lægen havde sagt, at det udelukkende var Boligens skyld, at hun var blevet syg. Det var altsaa denne Præstegaard, at min Mand og jeg kom til, jeg, der skulde have det saa godt for mit Brysts skyld. Der var meget hyggeligt. Det var dog en

elendig Lejlighed, den bestod af: Studereværelse og to smaa Værelser, der stødte op til det, Storstuen og Sovekammeret. I Stuerne var der saa lavt til Loftet, at min Mand, der var høj og kraftig, heller vilde gaa ind ad Gangdøren og ind ad den anden Indgangsdør, for at komme ind i sit Studereværelse, end at gaa den direkte vej gennem Stuerne.

Engang for mange aar siden, forliste et Skib "Vesterbæk", af det blev der bjerget et helt lille Værelse op til Præstegaarden, hvor det blev stillet op saaledes, at man kunde gaa ind i det fra et af Værelserne. Det blev kaldt "Kahytten" og brugt til Gæsteværelse. Min Mand fik, som sagt, Pengeløn og vi lønnede ogsaa vore Folk med penge, dog fik de Skind til Skoene. Selvfølgelig havde vi ikke nær saa meget at bestille som paa Viderejde med alt det Fiskeri, Fuglene og Kreaturene, men vi tjente mere paa Viderejde takket være alle de Naturalier.

Dog fik vi ca. 60 Faar om Aaret foruden Mortensaftensgaasen, som blev kaldt "Tiendegæs". Vi fik de første til Mortensaften, og resten længre ad Vinterens løb. Der var ikke ret meget Jord til Præstegaarden, saa vi kunde jo let klare os med Barnepigen og gamle Gullak. Der kom ofte en ældre Mand, Andreas, til Præstegaarden (som han boede lige i nærheden af). Han hjalp os med alt muligt, ham sluttede Gullak sig meget nøje til.

Naar Gullak ikke havde noget andet at bestille, kartede han eller spandt han paa "Skotrok". Pigen kartede, spandt eller vævede.

Min Mands Ture til andre Kirker

Paa Suderø havde vi ikke selv nogen Baad. Min Mand talte i fire Kirker, nemlig i Kvalbø, der var den Kirke, hvor vi hørte til og hvortil der var en ret lang vej, og - naar han var paa omrejse, i Tveraa (det samme som Trangisvaag), Vaag og Sumbø, der laa paa Suderø. De dage hvor min Mand ikke talte, læste Degnen. Undertiden sejlede han til en af Kirkerne, men som oftest gik han. Som alle Færinger, var han en god Fodgænger, og han holdt meget af at gaa ude i

Naturen. I reglen kom der en Mand og hentede hans Bagage, det var Pligtarbejde. Min Mand fulgtes sjældent med ham, han holdt mest af at gaa i sine egne Tanker. Det var oftest nogle meget drøje Spadsereture, naar Vejret var slemt.

Der var mange i Kirken, da min Mand talte første Gang. Færingerne har jo fra gammel Tid haft Ord for at være nysgerrige. Befolkningen paa Suderø var livligere og ligesom mildere end dem paa Viderejde. Til gengæld var de saa trofaste paa Viderejde. Her er et lille Eksempel. Vi mistede jo en lille Dreng deroppe, og et Ægtepar lovede at passe Graven. De passede den ogsaa saa længe de levede, og efter dem fortsatte deres Søn med at passe den.

For to aar siden faldt Petter og brækkede Laaret og han var længe meget syg, gaaer ved to Stokke. Nu i Sommer (1925) skrev jeg op til min gamle Pige, Malene Matras¹⁷, der boede paa Viderejde, om hun vilde se til Graven og holde den i Orden. Forleden fik jeg Brev fra hende, at Graven var i den nydeligste Orden og at Petter lod hilse og sige, at saa længe han var levende og kunde røre sig, skulde Graven nok blive passet. Det var i 1874 Barnet døde, nu skriver vi 1925. Saa trofaste er de deroppe.

Der kom her, som paa Viderejde, ofte Folk og talte privat med min Mand, de betroede ham, hvad der trykkede og pinte dem, og han trøstede og raadede dem saa godt han kunde. Aldrig nogensinde fortalte han til os andre hvad det var. Han forstod som faa den svære Kunst at tie. Og tog hans Tanker en højere Flugt, og havde han oplevelser, der laa over Mængdens, da tav han ogsaa, thi han vidste, at de kunde ikke forstaa ham.

En gang var der en Franskmand hos os, der skulde undersøge de Kul der fandtes i Fjeldene i Kvalbø. Pludselig var han forsvundet, vi kaldte og søgte, men kunde ikke finde ham. Min Mand gik saa ud i det vi kaldte for "Haugen", og der fandt han ham i færd med at tegne Huset.

¹⁷ Malena Matra

“Jeg har aldrig før set saadan et Hus”, sagde han. Og det havde han saamænd ret i, thi det var meget mærkeligt og gammelt, over 100 aar. Desværre blev Tegningen væk.

Islandsk Mos som Lægemiddel

I Præstegaarden var der saa fugtigt, at Tapeterne linnede fra Væggen, saa mine Børn kunde lege skjul bag dem. Det var da intet Under, at jeg blev meget daarlig af Gigt. Min Mand hentede en Læge, Lund, en dygtig og prægtig Mand, der medbragte en pakke “islandsk Mos”, som han havde faaet sendende, da det skulde være saadan et godt Middel mod Gigt. Lægen fortalte, at han lige havde prøvet Mosset til et Omslag til en Halsbetændelse, men Patienten, der nok var meget syg, døde, og han havde ingen Erfaring med Mosset overfor Gigt. Der blev funderet meget paa Spørgsmaalet, bruges eller ikke, men det endte da med, at min Mand lod ham prøve. Mosset blev taget frem, det var en stor, f lad, fast sammenpræsset graa Masse, vel en tomme tyk, og der blev skænket kogende Vand paa det. Derefter blev Vandet vredet af og det blev saa lagt paa Lænderne med forskellige Omslag udenom. Det virked straks meget behageligt. Min Mand, der var meget ængstelig for hvorledes den ny Kur skulde forløbe, bad Lægen blive til Omslaget skulde af og da Lægen selv var interesseret, blev han der i de 18 Timer, det var paa, og i den tid blev hans Patienter sendt over til os. Da Omslaget blev taget af, var det saa varmt at det godt kunde have ligget i 12 Timer til. Den kur hjalp mig meget.

Vi bygger ny Præstegaard

Min Mand besluttede nu at denne sundhedsfarlige Præstegaard skulde bygges om, og Staten gik ind paa at betale Ombygningen. Min broder i Thorshavn tilbød, at Børnene og jeg maatte bo hos ham medens det stod paa og det var, vi jo glade over. Jeg havde jo mange Bekendte i byen, og vi sejlede saa dertil medens min Mand og Pigen blev tilbage.

Det varede omtrent hele Vinteren med at tilhugge Tømmeret, og at rydde og planere Pladsen, hvor den nye Præstegaard skulde ligge. Jeg lagde Grundstenen. Først i Oktober stod hele Bygningen færdig. Lejligheden bestod af Studereværelse, Dagligstue, Kabinet, Spisestue, Soveværelse og Barnekammer samt et par Gæsteværelser ovenpaa. Det var en stor Glædesdag, da vi flyttede ind, efter alt hvad vi havde døjet i den gamle Bygning. Vi fik nye Møbler, og de kan tro vi fik indrettet os saa dejligt. Det var saamænd ogsaa paa høje tid, thi tre ugers dagen efter, at vi var flyttet ind, hørte jeg et stort Rabalder og Klirren. "Løb ud og se hvad det var," raabte jeg til Pigen. Hun løb ud og kom lidt efter tilbage med den besked at det var noget af Taget paa det gamle Stuehus, som Stormen havde revet af og kastet overpaa det nye Stuehus. Det gamle Hus blev senere omdannet til Udhus.

Suderø har meget høje Klipper, der paa sine Steder gaar lodret ned i Vandet. Der kunde ofte være en slem Brænding, men dog ikke saa meget som paa Viderejde. Der var meget mildere Vejr, og Byggen havde let ved at modnes. Da Byggen aldrig rigtig kunde tørre ude, blev det tørret ved Ild i det saakaldte "Sodnhaus".

Gamle Andreas Død

En skønne Aften kom gamle Andreas og vilde absolut tale med mig. Barnepigen Malene, sagde, at det kunde være til næste Dag, for jeg var i Bad med et af Børnene. Han vilde ikke gaa, og Malene spurgte ham da om, hvad han vilde mig. Jo, han vilde saa gerne vise mig en "Klassæk" han havde lavet (Sælkskindspose der bruges som Kuffert, naar man skulde over Fjeldet). Malene sagde, at saadan en Pose havde jeg set før. Om da ikke Præsten vilde se den? Ih nej dog, det er jo Lørdag aften, han er i sit Studereværelse, og der kunde det aldrig gaa an at forstyrre ham. Saa gik han.

Da Malene fortalte mig det, tilføjede hun, at han lugtede som om han

havde faaet en Snaps, og hun var ængstelig for at han skulde faa flere, han blev saa let fuld.

Naa, vi mærkede ikke mere til ham den Aften. Næste dag kom Andreas lille Hund løbende. Vi var meget forbavsede over, at Andreas ikke var med, thi de to fulgtes altid ad. Hunden løb den ene gang efter den anden ind i Køkkenet, som om den vilde have nogen med, og Malene gik da ogsaa med den, men hun kunde ikke opdage noget. Den dag skulde Andreas søn i Kirke. Paa vejen dertil gik han ind til Mosteren, hvor Faderen skulde have været den foregaaende Aften. Da han kom ind, sagde han: "God dag, Moster, er Fader ikke her, for han er ikke kommet hjem endnu?"

"Nej, han er saamænd ikke mit Barn, han var her i aftes og af leverede Klassækken, men han gik næsten med det samme." – Sønnen gik, idet han gik over Elven, hvor over der var en meget skrøbelig Bro, saa han Faderen ligge druknet i elven. Akja, den stakkel. Han løb da ned til os og spurgte efter min Mand, men han var i kirke. Først nu forstod Malene, hvorhen det var den lille Hund havde villet føre hende. Den var hver Gang løbet i forvejen og op imod Elven.

Gamle Gullak forlader os

Da Andreas var død, blev det rent skidt med Gullak og en Dag kom han ind til os og sagde: "Nu da Andreas er død, kan jeg lige saa godt rejse." – "Hvorfor dog det. De kan da godt vedblive med at være hos os."

"Nej, jeg længes saa meget efter Andreas. Der er ingen andre her i nærheden som jeg kan slutte mig til og da De jo dog engang skal flytte herfra, er jeg bange for, at jeg til den tid bliver for gammel og udgaaet til at flytte med, og saa maa jeg hellere flytte nu, hvor jeg kan. Jeg vil hjem og dø blandt mine egne, forstaar De." Min Mand og jeg forsøgte forgæves at tale ham tilrette, men der var ikke noget at gøre, han vilde hjem og dø blandt sine egne.

Afskeden var meget streng for ham. Han takkede os allesammen mange gange

og græd bitterligt. Vi andre havde jo ogsaa meget at takke ham for. Vi græd allesammen. Han rejste saa op til sin Familie paa Fuglø, hvorfra han var kommet, og der kom han til at bo hos Brodersønnen, der var opkaldt efter ham, og han var saa god imod ham.

Grindejagt

Nu er det jo ret sjældent, at der kommer Grind til Færøerne. Ja, i de sidste Aar har der vist slet ikke været nogen. Anderledes da jeg var Barn, da kom der meget ofte Grind til Thorshavn. Grindeflokken kunde pludselig vise sig mellem Øerne, og der var et glimrende Efterretningssystem, der satte Færingerne istand til at følge Grindeflokken, det gjaldt jo om med Baadene at faa drevet Flokken ind i en Bugt, hvor de saa blev dræbt. Da jeg ikke er sikker paa, at jeg husker alle enkeltheder ved Grindejagten, har jeg her en artikel (i Aftenposten, søndag 16. marts 1924:

"Færøerne, de smaa danske Kolonier, Folket og dets Skikke"), der paa en levende Maade beskriver Grindejagten:

"Grønlandshvalerne afvinder ikke Færingerne synderlig interesse, i det højeste en Bemærkning om, at nu er der ingen "Storhvaler" i Sundet. Derimod spejder de hver eneste Dag efter Grind.

Glaðing

Paa en Gang blusser en stærk Røg i tre Søjler op ved Bygden Skælling under Skællingsfjeld – dette Signal betyder, at der er Grind, og at Grinden er lige ved Skælling. Havde den været et andet Sted længere borte, var der tændt et eller to Blus, alt efter Stedets Beliggenhed. Nu bliver der Liv i Bygden. Raabet: Grindebud! genlyder alle Steder fra, og man svarer fra Kvivig med en lignende Røgsøjle for at Skællingsfolk skal kunne se, at Signalet er opdaget. Af Sted, saa hurtigt som han kan, løb er en Mand over Fjeldet til Vestmanhavn for at raabe

Grindebud der, medens alle i Kvivig er i febrilsk Bevægelse for at komme ud til Grinden saa snart som muligt. I Spring iler Mændene fra deres Arbejde paa Bøen ned til Baadehusene, trækker Ottemandsfarerne paa Søen, henter Grindevaabnene frem: Spyd af Jern eller Staal paa en god halv Alens længde og 4 Tommers Bredde med et 4 Alen langt Træskaft, svære Jernkroge med en lang Line ved, Harpuner til at hage sig fast i Hvalerne med og endelig mindre Sten til at kaste efter Grinden. Koner og Piger kommer løbende med Madskrin, samt Tøj og Strømper til Mændene. I utrolig Fart er alt dette besørget og med skummet staaende op om Stævnen ror Baadene af Sted ud imod Skælling. En Baad er allerede derude. Den har en Trøje paa Toppen af Masten, hvilket er et Tegn paa, at den har fundet Grinden. Det er en Baad fra Vaagø, som langt ude paa Havet har set Flokken og har haft Held til med Stenkast, at drive den ind mod Vaagø. Langt om længe er den kommet saa nær Land, at der er Haab om, at Tegnet paa Masten kan opdages enten af Sandevaags eller Midvaags Mænd, saa kommer Taagen og bringer alt til at Glippe. Nærmere og nærmere ind mod Land gaar Grinden, dreven af Strømmen.

Grindaboð!

Mandskabet raaber af alle Kræfter: Grindebud! men ingen hører det. Ganske langsomt fører Strømmen saa Baad og Grind forbi Troldkonefingeren mod Strømmøen. Paa en Gang letter Taagen, og i samme Nu faar Skællingsfolk Øje paa det Skuespil, der opføres lige ved dem: Baaden, der søger at holde sammen paa den store Flok, som gaar temmelig spredt, idet en og anden lille Flok skiller sig fra Hovedflokken og gaar sin egen Kurs, men vender igen, naar den ser, at de andre ikke følger. Grinden er ganske tam og lader sig villigt drive, naar Manden, som staar i Forenden af Baaden, kaster Linestenen ud og igen haler den ind til sig, hvorved han frembringer Luftblærer i Vandet, som skræmmer Hvalerne; men de forstyrres meget mere af en Flok mindre Delfiner, Kvessinger, som springer højt op i Luften, farer midt ind mellem

Grindehvalerne og, som det synes, i deres Kaadhed driller dem ved at bide i dem eller løbe paa Tværs af dem.

Raksturin

Saa snart Baadene fra Kvivig og de andre nærmeste Bygder er komne til Grinden, begynder Drivningen af den, hvor gerne end Vaagøbaadene vil have dem tilbage til Vaagø, maa det opgives, da Strømmen er imod, og den ikke lader sig drive imod den. Man maa prøve saa hurtigt som muligt at faa den til Vestmanhavn, før Strømmen vender. Med et lille Sprøjt, hver Gang der drages Aande, svømmer Hvalerne af Sted og Baadene bagefter. Rygfinnerne af Form som en skæv Trekant, stikker op over Søen. Nu og da dukker en Hval dybere ned og stikker Halen ivejret, før den forsvinder, medens en anden sætter hele sit kuglerunde Hoved op over Overfladen.

Foran gaar Kvessingerne og synes ret i deres Es. De springer flere Alen i Vejret og tumler sig af Hjertets Lyst. Hen mod Vestmanhavn gaar Farten, og ti store Baade fra Vestmanhavn slutter sig til de øvrige. Nu kommer det kritiske Øjeblik. Strømmen vender og bliver snart saa stærk imod, at kun de bedst bemandede Baade kan holde sig midt ude paa Fjorden, medens de andre maa søge ind mod Land paa begge Sider, hvor Strømmen er svagere.

Heldigvis gaar Kvessingerne deres støtte Gang foran, og mod Sædvane følger Grinden ikke sin Lyst til at drive med Strømmen, men gaar i Hælene paa Kvessingerne. Lige ud for Vestmanhavns bygden, hvor Vandet er spejlblankt uden Strøm, ligger en stor Flok Skarver. Den bliver skræmt af Kvessingerne og flyver ind mod Bunden af Bugten, men saa lavt, at Vingerne stadigt basker i Vandet. Kvessignerne faar Lyst til at kappes med dem og styrter af Sted i samme Retning og Grindehvalerne bagefter.

I rasende Fart, saa ingen Baad er i Stand til at følge, gaar det ind i Bugten. Grindehvalerne skyder næsten hele deres tunge Krop over Vandfaldet og falder ned med et vældigt Plask for igen at tage en svær sø med sig, naar de paany

skyder op. Først inde i Bugtens Bund, standser Farten. Grindef lokken lægger sig ganske stille i en stor Klump med Hoved ved Hoved, medens Kvessingerne til alt Held skiller sig fra dem og skynder sig af Sted ud af Bugten igen.

Drápið

Nu da Grinden er kommet i Havn, gaar der Grindebud til de andre Bygder paa Strømø og Vaagø, og Tilberedelserne træffes til at dræbe Grinden den næste Morgen naar det tilstrækkelige Mandskab er kommet, og naar Floden er paa sit højeste. Et svært Garn af tykke Tov med tomme Tønder som Flod bliver spændt over Bugten, hvor denne er smallest, og et andet mindre Garn bliver sat skraat ud fra Land for at Baadene kan drive Grinden ind mellem dette og Stranden. Imidlertid ligger Baade ude i Nærheden af Grinden for at holde Vagt over den. I Løbet af Natten kommer Baadene fra de fjerne Bygder og tillige en stor Mængde Mænd gaaende over Land. Sysselmanden fra Thorshavn er ogsaa kommen. Grindeformændene, der er valgt af Beboerne, har Dannebrogssflag paa deres Baad og er allerede ved Daggry i travl Virksomhed med at ordne alt. Mændene paa Strandbredden er forsynede med store Knive for at skære Halsen over paa de Hvaler, der løber paa Land. Endelig er det spændende Øjeblik kommet. Med stenkast bliver Flokken drevet ind mod Garnet. Et Spydстик i Halsen paa den bagerste Hval jager denne ind mellem Flokken og sætter den i Fart. Under høje Raab fra Mandskabet, der flittigt bruger Spydene, farer Grinden ind mellem Garnet og Landet. Den yderste Ende af Nettet trækkes ind mod Land, og Grinden er indespærret. Baade lægger sig hele Vejen langs Garnet for at hindre Hvalerne i at tyngde det ned og slippe over; andre ror inden for Nettet og bruger Spydene saa godt, at Vandet snart ser ud som Blod. Rasende farer Hvalerne af Sted ind mod Land, hvor man hugger Kroge i dem, haler dem paa Land og skærer Halsen over paa dem, og ud mod Nettet, som de presser paa af al Magt. Trykket bliver for stærkt. Det Tykke Tov, der er vikledet om Grunden af et Pakhus, springer som Sytraade, og ud af Nettet styrter

Hvalerne, medens Baadene sætter efter. Et halvt Hundrede Hvaler ligger dræbte paa Land, og mange er saarede og har ondt ved at følge den flygtende Flok, som sætter ud ogsaa over det yderste Garn, i hvilket den river et stort Hul. Alle har opgivet Haabet; Grinden er "sluppen". Men paa en Gang, uden at nogen Baad er hos den, vender den om, svømmer tilbage ind gennem det Hul i Nettet, den selv har brudt, og styrer lige mod Land ind paa en Sand, hvor Myrderiet saa begynder igen med endnu højere Raab og større Forvirring end før, og denne Gang uden Uheld. Saarede Hvaler, der pisker Havet til Skum med deres Haler, og fra hvem Blodet staar op som et Vandspring, harpuneres og slæbes ind mod Land, medens Baadene med vældige Brag Tordner mod hverandre. Efter en Times Forløb er Drabet endt. 470 Hvaler ligger dræbte inde i Bugten, der ser ud, som om den var fyldt med Blod.

Býtið

Nu bliver Hvalerne nummererede og vurderede efter deres Størrelse og Fedme, de største til "en Gylden og fire Skind" eller mere, de mindre til 7, 8 eller et hvilket som helst andet Antal "Skind", af hvilke der gaar 20 paa en Gylden. Tiende, der deles lige mellem Stat, Kirke og Præst, tages forlods fra, ligeledes "Skadehval" til Erstatning af den Molest o.s.v. som Grindedrabet har foraarsaget, og endelig "Madhval", som deles ud til Bygdens Beboere, for at de gratis skal beværte den Mængde Mennesker, der er kommet til Grindedrabet. Af Resten tilfalder en Fjerdedel Jordegodsejerne paa det Sted, hvor Grinden er blevet dræbt, medens de tre Fjerdedele deles lige mellem alle Individier uden Hensyn til Alder og Køn i det Distrikt, som hører til Bugten, og som i Regelen omfatter 2-3000 Mennesker eller mere; i dette Tilfælde hele Vaagøen og Myggenæs, hele Strømmøen og Nolsøen og endelig hele Vestsiden af Østerøen, der dog kun faar halve Parter. De Mænd, som har dræbt Grinden, faar i Følge Loven intet forlods; men underhaanden er det indrettet saaledes, at de for at føre Grinden hjem faar dobbelt imod Kvinder og Børn. Den Mand eller Kvinde, som

først har opdaget Grinden faar Hovedet af den største Hval, og den Baad, der først er kommet til Grinden, Kroppen af denne Hval, foruden sin øvrige Part. Sysselmand og et Par andre kyndige Regnemestre er travlt beskæftigede med at regne ud, hvor meget der skal "til Baaden": til 25 individer, som regnes under et, og at fordele de nummererede Hvaler til de forskellige "Baade" i hver Bygd. Det tager mange Timer, hvilke gerne benyttes af Grindemændene til at faa sig en Dans, hvis de ikke foretrækker at hvile. Endelig er Udregningen færdig. Som en Løbeild gaar det fra Mand til Mand: 10 Skind til Baaden! og i en Fart bliver Sedlerne delte ud, hvorefter enhver skynder sig med at finde sin Hval og skære den i Stykker, hvilket sker paa en bestemt Maade. Auktionen over Tienden og Skadehvalen bliver holdt, og Prisen er gerne fra 7-10, maaske 12 Kr. pr. Skind. En saadan Grindeflok repræsenterer derfor en stor Værdi; en Grind paa 500 Hvaler vel en 20.000 Kroner; intet Under derfor, at alt er Fyr og Flamme, naar Grindebudet kommer. Et hvilket som helst Arbejde opgives straks; Mændene lister ud af Kirkerne midt under Prædikenen, og de Kvinder der bliver tilbage, har næppe synderlig Andagt.

Er Grinden først ladet i Baadene, sejler de af Sted hurtigst muligt for at naa Hjemmet, men ved Udfarten af Bugten, blottes Hovederne og de hjemvendende istemmer en Takkesalme til ham, som har sendt dem god Fangst.

Imidlertid er der stor Spænding i Hjemmene. Er Grinden dræbt, eller er den sluppen? Uaf ladelig gaar man ud for at spejde efter, om Baadene kommer. Endelig ses de i det fjerne. De er svært ladede, Grinden er dræbt; og saa snart Ordene kan skelnes, bliver der raabt fra Baadene: "Alt er gaaet godt; hver Murt er død - 470 Hvaler, 10 Skind til Baaden!"

Nu er der Spæk nok til et helt Aar; det bliver saltet og tørret. Grindekødet spises ferskt med Spæk til, og hvad der ikke fortæres paa den Maade, saltes eller tørres. Hovederne smeltes til Tran; et stort giver en Tønne eller mere. Hvor meget Kød der maa være paa en saadan Hval, kan man gøre sig en Forestilling om, naar man ved, at de største er indtil 20 Fod lange; Spækket kan være

henimod et Kvarter tykt..." Saavidt Avisartiklen.

Jeg opdager grind

En morgen da jeg gik udenfor Lejre Præstegaard opdagede jeg, at der var hejst et Flag og derved at der var Grind i nærheden. Der blev da sendt Bud til alle i Bygden og snart var alle samlede ved Kvalbø, der er en Bugt hvor Grinden drives ind. Langt ude i Fjorden viste sig et stolt syn. Den ene store Baad kom sejlen ved siden af den anden jagende Grinden foran sig, tilsidst var der saa mange Baade, at de ved at lægge sig i en halv Cirkel, kunde spærre hele Flokken inde i Bugten.

Grindegilde med Dans

Ja, Grindejagten er beskrevet godt nok i det foregaaende. Jeg skal blot tilføje, at der blev holdt et stort Grindegilde i en af Røgstuerne, og der blev drukket Kaffe og bagefter danset Kædedans efter Grindevisen og andre Kvad.

Der blev danset hele Natten.

Engang for et Par Aar siden, rygtedes det i Thorshavn, at der var drevet en stor Grindeflok ind til Byen. Jeg har altid syntes, at det var saa spændende og morsomt med Grindejagt, saa gik jeg op i Gavlvinduet for at se paa det. Meget rigtigt, der laa en hel Ring af Baade. Inde i Fjorden laa der et større Skib. Der var givet Besked til Føreren om at sejle over til den anden Side, men han lystrede ikke Ordren og blev liggende. Derved stødte Grinden mod Skibet, den blev bange, drejede om og svømmede til havs igen. Det var meget ærgerligt, thi denne Grind havde været jaget hele Dagen.

Engang en Grindebaad, bemandet med 6 Mand, var paa Hjemvejen, blev den "borte", den kom aldrig tilbage, og der blev 4 Enker. Man mente, at de havde overfyldt den med Grindekød. Man er altid saa ængstelig deroppe, hvis Baadene ikke vender hjem til den ventede Tid.

Om Amtmand Pløyen

Amtmand Pløyen lavede en Grindevisen. De maa hellere laane dette no. af "Dagens Nyheder" og skrive det af. "...Amtmand og kommandant C. Pløyen var født 1803 og døde i 1867. Han blev amtmand over Færøerne i 1837. I 1840 blev han Medlem af Kommissionen for det færøske Handelskompagnis ophævelse og var i 1848 Stænderdeputeret og deltog siden i den grundlovgivende Rigsforsamling. Han forlod Øerne i 1849 for at blive Amtmand i Holbæk, hvor han døde i 1867. Han var Færingernes bedste Ven. Blandt Færingerne var han elsket, skønt han f.eks. i sin Bog om en rejse til Shetlandsøerne, Ørkeneøerne og Skotland i 1839, som han helliger "Færøes beboere som jeg har saa inderligt kjære, blandt hvilke jeg haaber at tælle ikke faa Venner, med de bedste Ønsker for deres fremtidige Udvikling", siger dem Sandheden om, at de er baade Tyvagtige, Tiggere og er fordrukne. Men Pløyen har i fyrrenes Begyndelse skrevet sin grindevisen, som endnu med stor begejstring synges, ikke ved Grindedrabene, men ved de færøske Dansegilder, hvor den ledsages af megen mimik. Visen er sjælden at faa fat i, folk kan den udenad.

Takket være Apoteker Djurhuus¹⁸ er dette lykkedes mig at faa den nedskrevet og kommenteret. Ægte national som den er, og levende dramatisk i sin Skildring af Grindefærden, fortjener den at bevares og kendes af alle danske.

Grindevisen

af Chr. Pløyen

Aarle det var om Sommeren
Maanen skinner saa bleg
Taagen svinder for Solen hen
som nylig af Havet steg.
Raske drenge, Grind at dræbe,

¹⁸ Johannes Djurhuus

det er vor Lyst.

Hele Naturen faar Liv paany
og hilser den unge Dag.
Alle Smaafugle i Morgengry
opvaagne med munter Sang.

Saa siger Jegvan den Havnemand,
Han er sig en Fisker brav;
Dette maa være en Dag for sand
at fare sig Øster i Hav.

Gik han saa rundt i den hele Havn
og banked' paa alle Døre.
Venligt han kalder enhver ved Navn,
men ingen vilde ham høre.

Den haver ingen Hu til Søen,
og hin havde andet at gøre,
nogle vare alt gangne paa Trøen
og "tolv" havde intet snøre.

Tænkte da Jegvan, den gamle Mand:
Gud signe de flittige Dreng;
den, som dygtigt arbejder paa Land,
han mindre til Søen trænger.

Men den som ligger af Lyst paa Land,
han er vist paa gale Veje,
og hvad skal man sige om saadan Mand,
som ej har et Snøre i Øje?

"Tungt det er at ligge paa Land,
naar Lysten at fare er stor,
og tungt det er for en gammel Mand
at tage mod knubbede Ord."

Fandt han dog endelig Dreng tre,
som med hannem vilde fare;
blideligt han dem takkede
og bad dem at være snare.

Skyndte han sig til Søen hen,
hver Mand med sit Homlebaand;
Robukser bandt de om størken Lænd,
og een havde Kaggen i Haand.

Lunner de ud af Nøstet drog
og lagde dem saa i Rad,
gamle Jegvan til Nøglen tog,
som agter i Rongen sad.

Grebe om Aaretollerne fat
og støttede Baaden med Knoe,
droge den saa i Søen ud
henover det runde Træ.

Vanten de satte paa Aarelommen
med Kraft fik de Baaden i Gang;

da de for Skansestangen vare komne,
da sang de en gudelig Sang.

Ro de saa hen forbi Baaren ned,
saa haardt de Søerne sloge;
da de var komne paa Store med
de til deres Snøre toge.

Gamle Jegvan var Andøvsmand
saa vel kan han lægge Med;
fik da hver Mand sit Snøre i Stand,
det raske i Grunden ned.

Fik da hver Mand sit Snøre i Gang,
det sendte paa Dybet ned.
Ikke længere det roligt hang,
saa lystigt de Fiske bed.

Dagen var stille – ej mindste Vind –
i Bugterne Taagen laa.
Jegvan sad og tænkte paa Grind,
han udover Havet saa.

Havet var glat som et slebet Spejl
kun Strømmen krusede Vandet;
Jegvan tænkte, det slaar ej fejl,
her er en Grind undervandet.

Som han nu sad og spejdede trist,
han Straaler saa højt at stige.
"Der saa jeg Blaasteret af en Grind"
saa hasteligt monne han skringe.

"Snørene ind, og Aarene ud,
Gudsød! Jeg ser hende end,
sæt Master op og gør Grindebud
og Baaden med Snarhed vend".

Sjøstugen hejstes i højen Mast,
mod Fontalunner de spændte;
roede, saa Aarene næsten brast,
og Bunden paa Havet vendte.

"Jesus give, hun maate dø,
og Gud beskære vor Lykke;
til Kirken paa Vaag i Suderø
jeg skænker et Altersmykke.

Og gid hun Benene lægge maa,
det er en gruelig Flok;
de Fattige skulde min Baadspart faa,
jeg selv har alligevel nok".

Saaledes talte den fromme Mand
og roede af al Formue,
at Súpanakíkar ere Mænd,
man er kunde klarligen skue.

**Østen for Nolsø Grinden laa,
og vel bar Strømmen til;**

**hvis Nolsinger bare passe paa
vist Fangsten lykkes vil.**

Nolsinger kan man lide paa,
de Tiden ej monne spille;
Udkig de holde, til Fjælds de gaa,
og det baade aarle og silde.

Malle-Jegvan paa Fjeldet stod,
han saa den Sjøstug i Mast,
hjem han iler paa letten Fod,
han knap kunde tale af Hast.

"Grind for Østen!" han pressed frem,
"hun næsten er nord paa Bue".
Straks fore fra Nolsø Baade fem,
og dygtigt at ro de due.

Glaverne lyste, og Budene gik;
i Havn blev der megen Larm;
hver Mand en Draabe i Flasken fik,
den gemte forsigtig i Barm.

Grinden var stor, dertil helt spag,
af Baade vare der nok;
aldrig der gaves en bedre Dag
at dræbe en saadan Flok.

Amtmanden var ej sidste Mand,
ham fulgte Landfogden efter;
Jægerne stødte "den Røde" fra Land,
og roede af alle Kræfter.

"Skynder Jer!" raabte de Havnemænd,
"og glem ikke Grót i Skuden,
eller faar vi kun Straf igen
fra Amtmanden og fra Fuden.

Bedst er at holde den Nord i Sund,
vi kunne ej bedre gøre;
der dør den vist nok i samme Stund
imellem Kvalvig og Øre".

Straks sloge de Baade en mægtig Kreds
agter omkring de Hvaler,
der svømmed' glade og veltilfreds
og leged med deres Haler.

Stor er Gud i Menneskens Værk,
han underfuldt alt monne føje;
skønt Hvalen han gjorde saa saare stærk
den skal sig for Manden bøje.

Langt mod Sønden og højt mod Nord
han sine Velgerninger sender,
jeg ser dem paa Fjeld, i Dal, i Fjord,
hvorhen jeg mit Øje vender.

Og lysteligt er det at se den Hval,
naar den sig tumler paa Havet,

snart højt paa Bølgen, snart dybt i Dal,
snart under Søen begravet.

Af Kaadhed sprøjter han Bølgen blaa,
naar højt han sit Hoved løfter,
han kraftig monne med Halen slaa,
styrte mod Dybet og snøfte.

Godmodig er han, som han er stærk,
han kender ikke sin Vælde,
ellers maate sit dristige Værk
Forfølgeren snart undgælde.

Han lader sig drive med Stene smaa,
som Søjden rekes paa Fjeld;
godvillig han monne i Døden gaa, t
il Færingers største Held.

Mellem Strømø og Østerøen
sig strækker et Sund saa langt,
og Nord for Kvalvigs og Strømnes Bøen
bliver det smalt og trangt.

Her de Kysten af hviden Sand
hinanden broderlig nærme
og indeslutte det stille Vand,
som høje Fjelde beskærme.

"Det er den bedste Plads for sand!"
saa lyder fra Hvermands Læbe,
"som findes paa hele Færøs Land,
til Grindehvaler at dræbe".

Een Baad i tidlig Morgenstund
begyndte de Hvaler at drive,
men da de var komne Nord i Sund,
var Baadene tresindstyve.

Roligt svømmede den hele Hær,
saa længe den Landet ej kendte,
men da den i Sundet kom Kysten nær,
da blev den bange og vendte.

Dog for silde den Flugten tog,
ej længere Vej var aaben;
Lystigt Mændene mod den tog
med skarpe, hærdede Knive.

Nogle stukke med lange Spyd,
og andre med Knive skære,
hver Mand gjorde sin Dont med Fryd,
slet ingen ænsede Fare.

Haard var Striden og kosted Blod;
her kunde man faa at vide,
at Færøs Dreng med Mandemod
tør gaa i Kampen og stride.

Til Grinden iler med Glæde enhver,
det rinder ingen i Tanke,

at mellem Døden og ham der er
ikkuns en skrøbelig Planke.

Hisset knuses en Baad med Brag
og fyldes med blodigt Vand;
her faar en Mand et vældigt Slag
og bæres som død paa Strand.

Her hersker Bulder og Larm og Raab,
Forvirring over al Maade,
her trænge sig i en broget Hob
Mennesker, Hvaler og Baade.

Men naar hver Hval ligger død paa Land,
indtræder Orden igen;
trætte de Rakstermænd paa Sand
sig strækker ved Hvalen hen.

Amtmand og Foged og Syssemand
begynde nu at vurdere.
Travle de gaar paa den flade Strand
de Hvaler at nummerere.

Før tog Landet den halve Part,
det halve til Mændene gik;
dog denne Deling ej havde Art,
de Rige det meste fik.

Takket være vor Konge god,
vi alle af ham beskyttes,
han den Forordning udgave lod,
hvorefter nu Hvaler byttes.

Hurtigt Hvalene nu skiftet blev,
helt store Baadsparter vare.
Med Glæde enhver sig Arbejde drev
for atter til Hjemmet at fare.

Hvor man kom frem paa den lange Fjord,
de Baade saa sagtelig ro,
dybt ladte med Grind til Gribebord,
de ere de Færingers fro.

Højt toner i stille Midnatsstund
til Herren, som Hvalen gav,
de fromme Salmer af Hjertens Grund
henover det rolige Hav.

Min Mand bliver Færøernes Provst

Min Mand interesserede sig meget for Skolesagen, og eftersaa at det gik, som det burde. Faa har gjort saa meget for Skolesagen paa Færøerne, som han. Da vi havde boet paa Suderø i 8 aar, blev min Mand udnævnt til Færøernes Provst. Jeg

var meget ked af, at vi skulde rejse, dels var vi i de 8 aar vi boede der, blevet kendt med saa mange af Menigheden, som vi holdt meget af og de af os igen, dels havde vi faaet indrettet os saa godt i den nye Lejlighed med de nye Møbler, men der var ikke noget at gøre, Færingernes Provst skulde bo i Thorshavn eller paa Næs, og vi valgte Næs. Jeg kendte godt Præstegaarden der, da jeg havde været der som ung Pige. Min Mand holdt saa Afskedstale i alle Kirkerne, og saa maatte vi atter bryde op med alt hvad vi ejede og sejle paa ny ud mod det ukendte.

Afrejse fra Suderø

Den Formiddag vi sejlede, blev vi fulgt ned til Bugten af en del af vore Venner og nogle af Menigheden. Da vi havde taget Afsked, stødte vi fra Land, vi var min Mand, 5 børn, Barnepigen Sanna og jeg.

Det var en temmelig lang Sejltur, inden vi naede Næs Præstegaard paa Østerø. Præstegaarden var en ny og rummelig Bygning, der laa tæt ved Vandet. Om Præstegaardens opførelse fortæltes der:

I den gamle Præstegaard havde boet en provst Hammershaimb¹⁹, han vilde bygge Præstegaarden op, men havde ikke raad. Saa hændte det, at den gamle hyggelige Pastor Schrøder paa Suderø, (der gik med hvid Nathue baade ude og inde), døde. Hans Datter rejste efter Faderens død, over til Hammershaimb, der vist var hendes Fætter, ihvertfald af Familien. Frk. Schrøder var meget rig. Hun byggede hele Præstegaarden op, og betalte hvad det kostede. Det var Meningen, at Provsten skulde betale af paa Byggesummen til hende, men hun vilde ikke have noget, og hun blev der til sin Død.

Fru Hammershaimb havde navne til alle Værelserne. Dagligstuen kaldte hun "Hyggeligheden", Spisestuen "Velbekomme", Sovekammeret "Roligheden", Barnekammeret "Skatkammeret", Studereværelset "Ventzel Olaves" (Provst Hammershaimb hed Wentzel til Fornavn). Pige-kammeret "Prøvestenen",

¹⁹ Hammershaimb

Gæsteværelserne “Kvintus” og “Lynetten” og “Trekroner”, den ene Ende af loftet “Østersøen”, den anden “Nordsøen”.

Da vi kom til Præstegaarden, blev vi som sædvanlig modtaget af den Pige, der skulde være der Naadesaaret. Hos hende købte vi Mad, Kaffe o.s.v. Ja, et par Dage efter Ankomsten købte vi en Kalv. I det hele taget maatte vi det første Aar købe alt (med undtagelse af Grøntsager, som vi fik hos min Broder i Thorshavn) hos hende, der saa senere gjorde Regnskab op med Provst Sørensen, som vi kom efter, og som flyttede til Skanderborg.

Det varede ikke saa længe, inden vi havde indrettet os hyggeligt og godt i Præstegaarden. Paa Næs fik min Mand ogsaa Pengeløn.

Landbruget

Der hørte meget Jord til Præstegaarden, men baade denne og Annexgaardens jord havde vi forpagtet ud til tre Mænd. Min Mand vilde helst være fri for at have noget med Landbruget at gøre. Provst Sørensen havde haft nogen Indtægt af Hestesalg, men da min Mand hørte, at Beboerne havde klaget over, at Provstens Heste gik ind paa deres Jord og aad Græsset fra Faarene og Kvæget, vilde han ikke holde Heste. Min Mand har aldrig været slem efter Penge. At vi ikke vilde holde Heste, blev Naboerne meget glade over.

Vi maatte senere købe Kreaturerne af Provst Sørensen. Det var mange Penge at rykke ud med paa en Gang; da vi senere rejste fra Færøerne, købte den unge Provst dem, saaledes havde vi i øvrigt ogsaa baaret os ad paa Viderejde.

Vi havde vel en 16-17 brogede Malkekøer og Ungkreaturer. Der blev egentlig ikke gjort noget særligt for at forbedre Racen; hørte man at een havde en god Ko, ja, saa søgte man at faa en Kalv derfra. Hver Mands Jorder var indhegnede med Stengærder, og Kreaturerne gik løse i Udmarken. Smaafolk, der kun havde en eller to Køer, fik Lov til at lade dem gaa sammen med Præstegaardskøerne eller med Bøndernes.

Om Vinteren stod Kvæget inde, og det fik ikke andet end Hø. Havde man meget

tørret Fisk, var der mange, der opblødte Fisken og gav Kreaturerne. Kørerne kunde meget godt lide det. Da vi havde Hø nok, fik vore aldrig Fisk.

Vi kæmer Smør

Der malkedes to Gange daglig, og en Ko kunde vel mælke ca. 12-14 Potter om Dagen. De tre Forpagtere, der var gifte, passede alt selv. Vi skulde have den Mælk, vi kunde bruge. Var Kørerne ude, bar Kvinderne Mælken hjem i store Bøtter, som de bar paa Hovedet. Vi kærkede selv, og vi havde en Kærne til at støde op og ned, og en hvor man drejede rundt paa to Haandtag. Sanne og jeg æltede Smøret, der blev saltet, saa det kunde holde sig. Vi brugte det meste af det selv, da vi havde mange Gæster. Vi lavede ogsaa Ost.

“Store Dimon”, af Effersøe²⁰

Men den bedste færøske Ost blev lavet paa “Store Dimon”, hvor der var gode Græsgange, der boede vel en 10-12 Mennesker paa Øen. Medens vi er ved Store Dimon, synes jeg De bør gøre Dem bekendt med den Artikel, som Færøernes Landstingsmand, Oliver Effersøe, har skrevet i “Nationaltidende” 5-6- 1924.

Her er den:

“Mellem Syderø og Sandø paa Færøerne ligger to smaa, men høje og stejle Øer: Store Dimon og Lille Dimon. Den først nævnte er beboet hele Aaret, men Folketallet udgør kun omkring 10 Mennesker (en Familie). Det er ikke gaaet helt nemt at faa Folk til at bo der, uagtet Øen er rig og god. Utallige Søfugle omsværmer den i den lyse Sommertid og bygger i dens Fuglefjælde.

Græsningen er herlig for Køer og Faar. Dimon Ost og Dimon Smør er berømte. Men Pladsen er afsides (ingen Biograf) og dertil farlig. Der er kun en Opgang til Øen, og denne er Tilvejebragt ved Kunst. For nogle Aar siden omkom Sognepræsten her ved Nedstyrtning. Fuglefangsten er som bekendt farlig, og mange Mænd har ladet Livet i Fuglebjergene. Nylig meldte Telegrafens, at den

²⁰ Effersøe

unge Dimonbonde var blevet knust af nedfaldende Fjeld under Ægsamling. Hans Fader og Forgænger gik det paa lignende Maade. Han var yderst intelligent, kundskabssøgende og driftig, men Fuglefangsten var dog No. 1. Han blev i en forholdsvis ung Alder efterhaanden blind, en sørgelig Skæbne for en Mand af hans Beskaffenhed og i hans Stilling, men han gav ikke op og vedblev at røgte sin Dont. En dag tog han til Syderø med Baad, ladet med Fugleæg, men paa Turen opstod der Uvejr, og man maatte vende om. Den blinde Mand, som før plejede at sidde agter ved Roret som Hovedsmand, maatte nøjes med at holde i en Aare, medens hans nylig voksne Søn havde taget Pladsen agter i den lille Robaad. Imidlertid rantes Baaden af en Braadsø, og denne tog Sønnen over Bord. Han druknede, uden at det var muligt for nogen at yde Hjælp. De øvrige bjergede sig i en af Østbygderne paa Sandø. Senere tog Bonden paa Fuglefangst tillige med en Ledsager, en ung Mand. Bonden kendte hver Sten, og alt syntes at gaa godt. Ledsageren blev firet ned i Bjerget, og Bonden sad tilbage og holdt paa Linen. Mere ved man ikke, thi begge forsvandt. Den unge Mand er øjensynlig gledet ud, og har revet Bonden med sig. Denne fik saaledes en haard Død midt i sin kæreste Gerning, og Havet, det uendelige, blev hans Grav. Tidligere benyttedes Store Dimon meget som frivilligt Forvisningssted, til stor Gavn for alle Parter. De Forviste foryngedes og blev sunde, helt ukendelige, men Bonden fik den haardt tiltrængte Arbejdskraft. Nu er man saa human, at den Slags Forvisning er hørt op. Det ligger ikke mange Aar tilbage i Tiden, at Sognepræsten paa Sandø, der var paa Tur med Robaad fra Syderø, maatte søge Tilflugt paa Store Dimon midt om Vinteren i Storm og Kulde, hvor han og alle hans Ledsagere blev bjergede ligesom ved et Vidunder.

“Lille Dimon”, af Effersøe

“Lille Dimon” er kun beboet af Fugle og Faar og saa om sommeren af og til af nogle Mænd, der driver Fuglefangst. De har indrettet sig Opholdsrum i en vanskeligt tilgængelig Hule, hvor de har Tørv, Tændstikker og en Gryde til

Kogning og tørt Græs til Leje.

I November 1918 strandede en dansk Skonnert her, og Mandskabet, 9 Personer, bjergede sig halvnøgne i Land paa den stejle Kyst. Kaptajnen var tilmed gammel og svag, men der var en rask og modig Styrmand, som hjalp sig selv og sine Kammerater i Land, og ingen gav Kampen for Livet op.

De opholdt sig saa i fulde 14 dage paa den øde Ø i Storm og Kulde midt i den skrækkelige færøske Vinter. To dage efter Landstigningen fandt de ved et Tilfælde Fangstmændenes Hule, og her holdt de Varmen ved at klumpe sig sammen og skiftes til at tage den kolde Yderplads. Lidt Træ fra Skibsvraget hjalp en Del, og Tændstikker, som Fangstmændene havde efterladt i Følge gammel sædvane, skaffede ild. Et Lam og en Fugl blev fanget. Vand var der nok af. Endelig, da næsten alle havde opgivet Haabet, blev de tapre Mænd fundne og reddede, mere lig Skeletter end levende Mennesker. Omkring de magre Lemmer havde de svøbet Resterne af deres Klæder samt nogle Flagstumper...”

Gødningen udbringes i “Løb”

Naar der var tilstrækkelig med Gødning, bar Mændene den ud i “Løb”, mellem “Løben” og Ryggen blev der lagt et stykke skind for at skaane Tøjet. De skulde gaa mange gange, inden de havde baaret al Gødningen ud og lagt den i smaa Bunker, til der var Brug for det, først da blev det spredt ud og gravet eller hakket ned. Der fandtes ikke Svin deroppe. Jo, der var en Mand, der havde en eneste Gris og saa min Broder, der ogsaa havde én, men ellers var der ingen, der havde dem. Man købte saltede og røgede Svineskinker i Danmark.

Faareavl

Faareavlen er en vigtig Indtægtskilde for Færingerne. Der blev indført forskellige Regler for at forbedre Bestanden. Paa Næs Præstegaard havde vi vel en ca. 100 Faar, det er ikke saa nemt for mig nu saa længe efter at huske de

nøjagtige Tal, men jeg tror nok det var saaledes.

Lammene slagtes

Naar vi skulde slagte, havde vi nogle Mænd til at drive Faarene og Lammene ned fra Fjeldet, de blev da drevet ind i Folde, og de Lam, der skulde slagtes, blev sorteret fra. Vi slagtede vel en 40 Lam paa en Dag. Bønderne kom med Tiendelam paa en bestemt Dag. Naar vi slagtede saa mange Lam paa en Dag, var der i Reglen 3 Mænd og et Par Piger med, blandt dem var Sanne jo enestaaende, hun var i et og alt min højre Haand. Ja, hun var som et Barn af Huset. Om Aftenen sad Pigerne nede i Kælderen og rensede og ordnede de slagtede Lam. De havde en Kola (en firkantet Lampe med fire Tude hvori Vægerne sad, der brændtes Tran, under Kolaen var der en Skaal). Det var jo et frygteligt Blodbad. Senere kom de Fattige og hentede Affaldet, Lever og Lunge som de stegte eller kogte, og Maven som de kom Blodet i og lavede Blodpølse af, samt Hovedet.

Skærpekød

Vi kunde ofte hænge ca. 25-30 Lammekroppe op for at omdanne dem til "Skærpekød". Man havde jo de smaa Huse "Keld" der bestod af Tremmevægge med Tag over. Derind hængte man saa alle Lammekroppene. Jo mere Gennemtræk, desto bedre. Naar Lammekroppene havde hængt der i ca. 3 Md., var de tjenlige. Kødet kunde holde sig lige saa længe det skulde være. Oppe paa Viderejde var Luften bedre at tørre i, og Bønderne havde Kød, der var flere Aar gammelt. Ja, den store Bonde, Hejo, havde Skærpekød der var tre Aar gammelt.

Skinsekød

Foruden Skærpekød, lavede man ogsaa "Skinsekød". Man tog indvoldene ud af

Lammene. Naar man om Aftenen fandt et stort pænt Skind, lagde man een eller flere Kroppe paa Skindet og dryssede Salt paa dem. Næste Dag blev hele Kroppen kogt, derefter lagt paa en Træbakke og atter saltet. Efter at have ligget et Par Dage med Saltet, blev "Skinsekødet" ophængt for sig selv i Skærpehuset (Kelden). Provst Ham mershaimb, der havde opført hele Præstegaarden, havde ogsaa bygget en ny Keld, som han fyldte med Lammekroppe. En skønne Dag kom der en forfærdelig Kastevind, der væltede hele Kelden om, saa Tømmer, Lammekroppe, Tag o.s.v. laa hulter til bulter. Da Kelden paany blev opført, blev der sat Jernstivere til.

Landbrug

Paa saadan en stor Præstegaard, hvor der kom saa mange Gæster, skulde derskam noget til. Paa Viderejde og Næs slagtede vi i det hele taget meget. Bønderne havde mange Faar, og de gik altid ude, de kunde gaa hvorhen de vilde. Om Vinteren, naar det blev snestorm eller Taage, kunde de godt lade sig drive med Bygen og da kunde det hænde, at de kom saa langt ud paa Klipperne, at de styrtede ned og drev til Søs, de enkelte, der blev liggende, knuste paaden flade Strandkant, brugte man ikke, man vidste jo ikke, hvor længe de havde ligget der. Faarene gik tidt hjem til Gærdet, men de kom ikke ind. Om Foraaret, ved den Tid Faarene skulde læmme, gik Mændene hver Dag ud og saa efter, hvordan det stod til. En Gang om Aaret, som Regel i Maj, blev ulden taget fra Faarene. Undertiden hændte det, at det allerede var begyndt at falde, men der var ofte nogle, der gik ud og saa efter. Var der da fældet Uld af, blev det omhyggeligt samlet op. Naar Ulden skulde tages, blev alle Faarene, ved Hjælp af Hyrdehunde, drevet hjem i Folden, Mændene gik saa ud og rev Ulden, der sad meget løs, af Faarene, de blev altsaa ikke klippet. Ulden kom i store uldne Net og blev baaret hjem. Det var Mændenes Arbejde at tage Ulden af. Kvinderne var sjældent med ved Udendørsarbejde, kun naar der blev arbejdet med Tørven, var de med. Ulden solgtes uvasket. Jeg tror min Mand solgte en

Vaag Uld (40 pund), for 16 kr. Der kom ofte fattige fra Thorshavn og bad om Uld, og alle fik. Det var Skik, at hver Bonde gav os et Lam om Aaret, men var det en Bonde, der kun havde lidt Jord, skiftedes han med en Ligestillet til at levere hvert andet Aar.

Den færøske Jord, er enten Kongsjord (Stat ens), eller Adelsjord (selveje). Naar et stykke Jord skulde besaas, blev det først hakket op i store Stykker, derefter blev det "sakset" (hakked smaat) og tilsidst revet. Først da var det tjenligt. Naar Saaen var saaet, blev den revet ned med Riven. Høet blev i gamle Dage skaaret af med en lige Kniv og lagt i smaa Potter, det kaldtes at "mulva". Fader lærte dem at bruge Krumkniv (Segl) og at sætte Høet i Stakke, det var et stort Fremskridt. Nu bruger de jo Le, og enkelte har Slaamaskiner. Naar det om Morgenen saa ud til godt Vejr, gik man ud og rystede Afgrøden ud, kunde man da naa at faa dem vejret, tørret, kom alle Mændene ud og bar det hjem i store Knipper, om Knippen var et bredt Baand der gik op om Panden paa Bæreren, og paa den Maade blev hele Høsten baaret hjem. Det var utroligt saa store Byrder Mændene kunde bære paa den Maade, og det var et stolt syn at se saadan en Række høbærende Mænd komme gaaende hjem. Kvinderne var ikke med. Naar Høet var sat i Stak udenfor Stalden, blev der snoet nogle lange Baand, der blev lagt over Stakkene. I begge Baandender blev der fastgjort store Sten, der trykkede Baandet ned til Stakken, og derved hindrede Blæsten i at hvirvle Høet bort. Efterhaanden som Høet sank, blev Stenene bundet højere op. Om Aftenen vankede der lidt bedre Mad, de fik en Snaps til, men de blev aldrig fulde, de var meget afholdende. En Potflaske kunde godt slaa til hele Dagen. Om Aftenen spillede de Sjavs og Grevias; min Datter, Frida, var rent tosset efter at spille Grevias, hun havde altid et Spil Kort i Haanden, da hun var lille; istedet for at øve sig paa Klaver, listede hun sig ud til Pigerne, naar de var i Kartofflerne, for at faa sig et lille Slag Kort. Fik hun Øje paa min Mand og mig, for hun ind og øvede sig Klaver. Man havde en særlig Bygning "Sornhus", der havde Græstørvtag, og i det tørredes Byggen. Inde i Huset var der et Ildsted, hvor en

gammel Kone Dag og Nat vedligeholdte en Glødeild. Over Ildstedet var en Rist af Træ, hvor det Korn, der skulde tørres, blev lagt. Konen havde Kartoffler, som hun stegte i Glødene og derefter spiste. Denne Kone var saa vant til Bestillingen, at hun, naar hun lige havde fyret, godt kunde sætte sig til at sove, hun skulde nok vide at vaagne, naar Gløderne var ved at gaa ud. Det var meget yndet at gaa hen til Sodnhuset om Aftenen. Vi var i Reglen en tre-fire Stykker, der fulgtes derop, og naar vi saa havde taget Sæde omkring den Gamle og Ildstedet, begyndte hun at fortælle Historier om Huldrer og meget andet.

Bygget tærskes

Naar Sæden skulde tærskes, blev den bredt ud paa et Gulv og banket med en lang Kæp. Derefter sigtedes det og anbragtes (det) i Tønder og Kasser. Sæden blev formalet i Vandmøller. Man havde ogsaa smaa Kværne hvorpaa man selv kunde male Sæden. Rug blev indført fra Danmark.

Det daglige Liv paa Næs

Forholdene paa Næs var større end de andre Steder, hvor vi havde boet. Vi holdt Lærerinder til Børnene, samt to Piger om Vinteren og som Regel tre om Sommeren. Vi havde ogsaa en gammel Mand, (der gik omkring og nussede om, saa til Baadene o.s.v.), samt en yngre Karl. Og, som De vil forstaa af det foregaaende, var der nok at tage Vare paa, dertil kom, at vi havde Have med flere forskellige Slags Blomster. Vi dyrkede Persille, Gulerødder, Majroer, ja selv Ribs, Stikkelsbær og en Mængde Rhabarber havde vi, og selvfølgelig Kartoffler, saa der var jo nok at bestille for Pigerne. Min Mand vilde have, at alle skulde kunne komme til deres Præst, og vi holdt derfor "aabent Hus", som man siger. Der kom en Mængde Mennesker for at tale med min Mand, enten i Embedsanliggender, eller for at søge Raad og Trøst. Vi havde ogsaa mange liggende Gæster, naturligvis især om Sommeren. Vi havde 5 Baade, hvoraf den

største, Stadsbaaden, var rød, den brugte vi, naar vi skulde til Thorshavn. Naar min Mand om Sommeren skulde ud og visitere alle Færøernes Kirker, eller Præsteembeder, sendte han Bud til Beboerne, og der kom saa seks Mand og roede for ham i den store røde Baad. Det kaldtes at gøre "Skytstjeneste", og det var en Art Skat de ydede. Der var et bestemt Antal Sejlture de skulde yde, men det blev aldrig overholdt.

Kirkegang

Det hændte ofte, at Kirkefolket, der enten kom sejlene eller gaaende over Fjeldet, var blevet vaade paa Turen, de gik da inden Gudstjenesten ned i Præstegaarden og tog tørre Sko og Strømper paa, som de selv medbragte. Saavidt mulig blev Barnedaab og Altergang holdt samme Dag, det var jo praktisk for dem, der kom længere borte fra.

Efter endt Barnedaab og Altergang kom alle ned i Præstegaarden, hvor der i Spisestuen var dækket et langt Bord, hvorpaa der stod Fade med Smørebrød med salt Kød og Rullepølse, det spiste de til Kaffen. Der kunde sidde en Mængde omkring det store Bord. Ved en Konfirmation kom der en lille Mand ind i Præstegaarden og vilde hilse paa mig. Aldrig saa snart havde han set mig, førend han glad udbrød: "Næh! er det Dem?" Ja, det var jo mig og det viste sig saa, at han kendte mig fra den Gang jeg som ung Pige sad og syede ved Spisestuevinduet i Thorshavn, han var saa ofte gaaet forbi ude paa Gaden. Paa Bordet stod en Bakke med saadan et smukt Kaffestel. Da han fik Øje paa det, udbrød han begejstret: "Næh! hvor er det dog kønt, hvor har de dog faaet det fra?" "Det har jeg faaet foræret". "Foræret! men dog, af hvem?" "Af Amtmand Holten". "Naa, saae, af Peter Holten" Paa Færøerne nævnte de altid hinanden med Fornavn.

Foruden de Lam, vi fik i Tiende, fik vi Tiende i Penge. Det var i Reglen de mindrebemidlede, der betalte Tiende i Penge. De mere velhavende betalte med Smør, og det brugte vi til Altergæsterne og i det hele taget til alle dem, der kom.

Det, vi fik tilovers, solgte vi. Nu er alle de gamle Skikke jo forbi. Der er vistnok ingen, der mere leverer Faar til Præstegaarden. De mest velhavende holdt først op. Præstegaarden er lukket fra Morgen til Aften. Præsten er hellig.

Indre Missionens Velsignelser

Missionen har godt Fodfæste, og desværre er flere blevet gale (sindssyge). En Dag, efter at jeg var blevet Enke og flyttet til Thorshavn, kom der en Mand ind til mig og fortalte, at nu kom han til at sende sin Datter paa en Galeanstalt. Hun gik hele Tiden rundt og sagde: "Jeg bliver ikke salig, jeg bliver ikke salig". Det var en hel Mani og saadanne flere Tilfælde var der, den Slags kendte vi ikke førend Missionen kom derop. Der kom ofte nogle og hentede mælk hos os, de havde da i Reglen et eller flere Æg med, som vi fik.

Jørgen, den dygtige Baadfører²¹

En Gang, for mange Aar siden, skulde der hentes en Læge fra Thorshavn til Næs. En ung Mand, Jørgen, sejlede efter ham. Paa Tilbagevejen, kæntrede Baaden og begge faldt i Vandet. Den 16-17 aarige Jørgen reddede Lægen og svømmede med ham hen til en Klippe, der ragede op af Vandet. Heldigvis havde man observeret Ulykken inde fra Land, og der kom saa en "Ottemandsfarer" ud og bjergede dem. Senere blev Jørgen gift og fik en seks, syv Sønner, og en af dem førte vor Baad, naar vi skulde til Thorshavn. Hændte det, at vi skulde ud paa en længere Tur og Gamle Jørgen var med, sang han altid en Salme, naar vi stødte fra Land. "I Jesu Navn saa farer vi". Medens den blev sunget, sad Jørgen og de andre Roere med blottet Hoved. Det var saadan en smuk Skik. I Reglen sang alle Fiskere denne Salme, naar de sejlede ud. Kom de i Havsnød, lovede de Kirken i Vaag paa Suderø, Offergaver, som Regel Penge. Mange Aar efter, kuldsejlede Jørgen og druknede, han der var en af Færøernes dygtigste Mænd til at manøvrere Baade i de farlige Farvande. En Gang ved Juletid skulde

²¹ Jørgen

min Datter Elisabeth og jeg til Thorshavn. Vor Baad blev sat i Vandet og bemandet med de 6-8 Mænd, der plejede at ro vor Baad (de roede efter Tur). Jørgens Søn, der var Fmd. for Roerne, var meget dygtig og det var ingen Sag at sejle.

Sejlturen fra Thorshavn

Men da vi havde gjort vore Indkøb og skulde til at sejle hjem, var det begyndt at mørkne og Blæsten var taget til. Da vi var kommet langt ud paa Fjorden, hvor Blæsten rigtig havde Magt, slog Bølgerne højt om Baaden. Blandt Roerne var der en stor Kryster, han blev bange og holdt op med at ro. Pludselig drejede Baaden rundt, det var meget uhyggeligt, men det var nu ikke den Gang vi skulde dø. Fmd. var meget vred og skældte Krysteren ud: "...Naar du en anden Gang bliver sat til at ro, har du bare at blive ved med det, indtil du faar Ordre om at holde op...". Diciplin maa der jo være. Fmd. spurgte om vi var bange: "Nej, det er vi ikke", svarede jeg "thi kan De komme hjem, kan vi ogsaa". Men hjemme paa Næs var de meget urolige for os. Min Mand og de andre gik og kiggede efter os.

Skytspligt

Færingerne har ikke Værnepligt, men "Skytspligt" og de er skytspligtige fra det 16de til det 60de Aar. I hver By er en "Skytsskaffer", som man henvender sig til, naar man vil over til en af de andre Øer, eller man vil have en Vejviser over Fjeldet. Skytsskafferen sender saa Bud til en eller flere af de pligtige (det gaar paa Omgang), og saa skal de møde. Skytstjenesten betales efter bestemte Takster. Fra Næs til Thorshavn (hvortil vel var 3 Fjerdingsvej) kostede det 1 Krone pr. Mand (6 Roere) og det var samme Pris, enten der var en eller flere i Baaden. De gamle forudsagde ofte Vejret eller Solen (der var en "Hun" medens Maanen var en "Han"). Eftersom Belysningen var paa Fjeldet, naar Solen skinnede, kunde de forudsige Vejret og det passede altid.

De holdt paa, at Storm, Snefog og andet Uvejr, altid varede i tre Dage: "I Dag er det tredie Dagen, saa holder det nok op", sagde de.

Naturbeskrivelse fra Næs

Næs er den sydligste Bygd paa Østerøens vestlige side, den ligger meget smukt, især Præstegaarden, der ligger paa en Skrænt ved Vandet. Det er ikke let at sige, hvornaar der er smukkeste. Enten det er en stille Sommermorgen, naar Taagen letter og Solen trænger igennem. Eller det er naar Solen staar højt paa Himlen, og lette Briser sætter det blaa Vand i Bevægelse. De fleste vil vel nok synes, at Aftenen med de vidunderlige Solnedgange er smukkeste, ihvertfald mest stemningsfulde. Da farves Fjeldene og Havet i de pragtfuldeste Farver. Alt er saa stille, alt aander Fred og Ro.

Der kan ogsaa være meget smukt og storslaaet om Vinteren, naar de rasende Storme, der sætter Havet i det vildeste Oprør, hærger. De mægtige Bølger kaster sig med Raseri mod Klipperne, tager store Klippeblokke, som var de Bolde, og kaster dem hid og did; da skal der passes paa Baadene, at de er i Hus, ellers tager Brændingen dem og knuser dem i Stumper og Stykker. Skøn er ogsaa en stille Vinterdag, naar der ligger Sne paa Fjeld og i Dal. Desværre regner det meget paa Færøerne, alt for meget, baade Vinter og Sommer og da er der knugende trist og mørkt.

Der kom, som sagt, mange Gæster hos os, deriblandt ogsaa den bekendte Kaptain, Daniel Brun, hvis Onkel var Amtmand over Færøerne og boede i Thorshavn. Hans Søstre boede en Tid hos os. Naar Vejret var godt, sejlede vi Damer selv ud. Jeg var med til at ro. Ofte hændte det, at de, der stod oppe paa Land, var bange for at vil skulde komme ud i Strømmen og blive ført væk, men vi var ikke saa tossede, vi vendte Baaden. Tit havde vi Snører med, og vi laa og pladskede og fiskede til langt ud paa Aftenen, der kunde være saa vidunderlig lyst, stille og stemningsfuldt som næppe noget andet sted i Landet. Natten kunde om Sommeren være saa Lys, at man kunde se at læse og

skrive. Engang var der et Par Danskere der oppe. Efter Aftensmaden vilde de gaa en Tur til "det begyndte at mørkne". De gik og gik, men jo længere de gik, desto lysere blev det.

Min Mand elskede Naturen og gik ofte lange Ture over Fjeldet. Det kunde da hænde, at han tog Hatten af og gik med den i Haanden, da sagde de gamle: "Se til Provsten, han tager Hatten af og hilser paa de Underjordiske". Med de Underjordiske mente de altid Huldrene og Nøkken. Den sidste boede i en lille Sø. Som Provst paa Næs skulde min Mand, naar han var paa "Omrejse" 6 gange om Aaret tale i syv Kirker paa hver Omrejse. Naar Befolkningen saa, at han rejste hjemmefra, sagde de: "Nu faar vi nok godt Vejr, for Provsten er taget paa Omrejse". De troede fuldt og fast, at han kunde stille Vind og Vejr, og at han kunde mane.

Magnus den synske

Der boede paa Næs en fattig Fisker, der hed Magnus. Han var synsk. En Aften var han paa Besøg i Præstegaardens Røgstue. Da det led ud paa Aftenen, sagde han Godnat og gik. Mellem hans Hus og Præstegaard en var der en Elv, og Vejen gik langs denne. Som han nu allerbedst gaar paa Vejen, ser han, at derovre paa den anden Side af Elven gik en Mand i samme Retning. Han kendte ham ikke, og han kunde ikke sige noget til ham. Da Magnus senere kom ned i Præstegaarden, spurgte han om hvad det var for en fremmed Mand, der havde været der, men der havde ikke været nogen. Et Par Dage efter hørte Magnus, at en Mand, han kendte, var død det Klokkeslet den Aften, hvor han havde set den fremmede gaa ved Elven.

Magnus' Kone fortalte, at da hun en Dag gik ud af Køkkendøren, saa hun, at der gik tre bitte smaa Skikkelser omkring udenfor Døren, de gik hen og satte sig paa Møddingen. Lige paa én Gang var de væk.

Huset med Døren der smækkede

Engang gik mine to Døtre med Karlen og Pigen ud for at se til en anden lille Pige, der boede i Nærheden og som gik i skole hos vor Lærerinde. Da de kom derud, skulde de have Kaffe. Som de nu sidder allerbedst, hørte de, at Manden, der sad ude i Køkkenet ved Ildstedet, gik hen og lukkede Yderdøren haardt i idet han sagde: "Det er da ogsaa underligt med den Dør, kan den da ikke staa lukket?"

Da det havde gentaget sig et Par Gange, gik de derud for at høre, hvad der var paa færde. Han forklarede, at Døren ikke kunde staa lukket. Ligesom han sagde det, var det som om en Haand tog i Klinken og de saa alle, at den løftedes, og at Døren gik op. Da de atter og atter lukkede Døren, og den hver Gang blev lukket op, blev de enige om, at naar den næste Gang gik op, vilde de tage Lampen og styrte ud og se, hvem det var, der narrede dem. Atter gik Døren op, de greb Lampen og løb rundt om Huset. Der var intet, absolut intet, og da det var en dejlig stille Aften (Lampen brændte jo ude), kunde det ikke være Blæsten, der smækkede Døren i. De gik saa atter ind, men Klinken blev ved med at gaa op hele Aftenen. Tilsidst blev de jo noget uhyggelige ved det og gik saa hjem.

Den fremsyntes Fodspor

Paa Hjemvejen maate mine Døtre gaa foran, medens Jegvan gik bagefter med Søsteren, Jegvan var jo "fremsynt", saa ingen maate gaa i hans Fodspor, for "saa" han "Noget", vilde den eller de, der traadte i hans Fodspor, komme til at se det samme. Da Datteren oppe fra Huset Dagen efter kom i Skole, spurgte vi hende, om hvordan det saa var gaaet med Døren. Jo, Faderen havde tilsidst bundet den, og saa forblev den lukket. Dagen efter fik de at vide, at en af Mandens Slægtninge var død oppe paa Island, dog ikke den Aften med Døren.

Puslingen paa Dørtærsklen

En Dag skulde Jegvans Moder bære en Gryde kogende Vand udenfor Døren.

Ligesom hun skulde til at træde ud paa Trappen, ser hun, at der sad en lille bitte Mand paa Trappen. Det kan nok være, at hun blev glad over, at han boede der i Huset, thi det gav Held.

Den fremsynte nr. 2

Der var ikke saa faa "Fremsynte" paa Færøerne. Saaledes var der en ca. 30 aarig Færing, der ogsaa var fremsynt, og der var mange Historier om alt det, han kunde se forud. En Gang blev en ung Pige syg. Lægen i Thorshavn skulde hentes, og den fremsynte var med at ro Baaden. De var næppe kommet et lille Stykke ud i Fjorden, førend han sagde: "Det kan ikke nytte, at vi henter Lægen, for nu er hun død, hun sidder der i Forstavnen". De andre vilde ikke tro paa det og roede videre efter Lægen. Da de kom hjem med ham, var Pigen meget rigtig død.

Den døde viser sig for Kaptajnen

Min Onkel var Kaptajn, og han sejlede mellem Færøerne og Danmark. Hans Skib var et Sejlskib. Saa er det da en Dag, at han paa en Tur til Danmark og op til Øerne, gik ned i Kahytten for at skrive i nogle Journaler. Da han kom ind i Kahytten, blev han meget forbavset, thi der sad en gammel Kone med Kyse paa. Han kendte Konen fra Thorshavn. Næppe var han traadt over Dørtærskelen, førend Konen forsvandt. Han fandt det saa mærkeligt, at han skrev Synet, Dato og Klokkeslet op. Da han kom hjem til Thorshavn, hørte han, at Konen var død samme Dato og Klokkeslæt, som han havde Synet.

Den fremsynte Provst Hentze

Man sagde, at Provst Hentze (Maleren Gudmund Hentzes Bedste- eller Oldefader), der var Præst paa Suderø og død for mange Aar siden, ogsaa var synsk, og der var mange Historier om hans mærkelige Evner. Saaledes fortalte hans Datters Datter, der var gift med min Mands Broder, at det ikke var saa

sjældent, at han saa noget overnaturligt. En Gang sad han inde i Stuen. Pludselig saa han aandsfraværende ud, lidt efter sagde han: "Ak, sikken en Ulykke der skete, der sank en større Baad. Og meget rigtigt. Noget efter kom der Meddelelse om, at der var forsvundet en større Baad med 8 Mand. Han "saa" som sagt tit noget, og han led nok ikke saa lidt ved det. Han kunde i forvejen mærke paa sig, naar der kom noget overnaturligt.

Spøgeri eller?

Denne Provst Hentze havde en Gammel Alterbog, som han havde bestemt altid skulde ligge paa Alterbordet, og hvorfra den ikke under nogen Omstændigheder matte fjernes. En senere Præst (Falck Rønne i København) tog en Dag Bogen med hjem for at studere i den. En Dag, da han havde siddet og læst i den, gik han et Øjeblik ind i den anden stue, men lod Bogen ligge opslaaet paa Bordet. Da han lidt efter kom tilbage, var Bogen væk. Da der ikke havde været nogen inde i Stuen, var det jo meget besynderligt. Der blev søgt allevegne i Huset, Bogen var og blev væk.

Da Præsten et Par Dage efter kom ind i den selvsamme Stue, laa Bogen opslaaet paa samme Side og paa samme Sted af Bordet, som den Dag han havde forladt den. En af de senere Præster (Rønne?) paastod, at der var "Noget" i Huset. Naar Familien sad i Dagligstuen, kunne de høre, at der gik nogen inde i Spisestuen, der blev raslet med Nøgler eller med Sølvtoj, men naar de gik derind, var der intet. Præstens Bøger blev, ligesom Alterbogen, flyttet. Havde han lagt dem et Sted, kunde han være vis paa, at de ikke laa der, naar han kom tilbage.

Nisser og Huldre

Min Svigerinde, Sigrid Lützen, paastod, at der boede Nisser eller Huldre i deres Hus. Om Aftenen, naar Familien var gaaet i seng, begyndte de at rasle med Ringene og Gryderne ude i Køkkenet. Det skete ofte, at der paa en uforklarlig Maade blev Genstande borte, saaledes var en Hue blevet borte, der

blev søgt efter den allevegne, men uden Resultat. En Lørdag havde de vasket Gulvet inde i den fine Stue. Da Gulvet var tørret, vilde Sigrid gaa ind for at ordne og støve af. Og saa laa Huen lige midt paa det nyvaskede Gulv. Sigrid Lützen troede selvfølgelig, at Nisserne eller Huldrene havde laant den.

En anden Gang blev der nogle Knive borte for dem. De ledte allevegne uden Resultat, og de slog sig tilsidst til Taals med, at de nok ikke kom. Da de saa en skønne Dag lukkede Køkkenskabet op (som blev aabnet hver Dag), laa Knivene der lige for. Huldrene!

En anden Gang var Pigens Portemonnæ blevet borte. Da der var temmelig Mange Penge i den, blev der søgt efter den overalt i Huset, men uden Resultat. Sigrid L. var Bange for, at en af Husets Beboere havde taget den, og hun var meget ulykkelig over det. Saa en Dag, da Pigen kom ind i det Værelse, som hun delte med Husets Døtre, laa Portemonnæen under nogle Aviser paa Bordet. Der manglede ikke en Øre. Bordet var blevet støvet af hver Dag. Det var selvfølgelig ogsaa Huldrene, eller Nisserne, der havde været paa Spil.

Huldrene spillede i det hele taget en stor Rolle. Mange troede fuldt og fast paa dem, og de, der var synske og kunde se dem, havde ofte Omgang med dem.

Bonden der var gift med Huldren

Der boede en gammel Bondemand paa Husum. Han hed Hans. Det fortaltes om ham, at han foruden sin rigtige Kone, tillige havde en Huldrekone. Han lignede selv en Huldre, lille, foroverbøjet og højst aparte. Hans gik engang imellem til Fjelds og besøgte Huldrekonen, og han blev i Reglen hos hende et Par Dage. En Morgen gik han bort. Pludselig blev det et øsende Regnvejr. Da han om Eftermiddagen kom hjem igen, var han fuldstændig tør. Han havde selvfølgelig været hos Huldren. Hans rigtige Kone spurgte ham ud om, hvordan det kunde være, at han kunde komme fuldstændig tør hjem i saadan et Regnvejr. Men han vilde skam ikke ud med Sproget. Huldren havde givet ham en Lampe, som blev brugt i hans Hjem. En skønne Aften, som de sidder og arbejder ved

Huldrelampen, begyndte Lampen af sig selv, pludselig at glide henad Bordet, gled og gled til den tilsidst faldt paa Gulvet og gik itu.

Sagnet om Sælhundene

Sagnet fortæller, at Sælhundene er Mennesker, som paa en bestemt Dag skyder Sælhammen af sig, bliver Mennesker og morer sig med Dans og anden Lystighed paa Strandbredden. Engang var en ung Sømand ved Aftenstid gaet ned til Stranden. Sælhundene, der lige havde aflagt Sælhammen, saa ham ikke, og som rigtige Mennesker dansede de i den stille lyse Aften paa Strandbredden. Sømanden forelskede sig i en af de unge Piger, og han fik set sit Snit til at tage hendes Ham. I samme Nu, Sælhundene opdagede Sømanden, styrtede de hen til Hammerne, tog dem paa og styrtede ud i det sortladne Hav. Kun den unge Pige kunde ikke komme ud igen, fordi Sømanden havde taget hendes Ham. Det var ganske forfærdeligt, saa hjerteskerende og bedrøveligt. Sælhuldrene ude fra Havet kaldte paa hende. Sømanden tog hende med hjem og giftede sig med hende. Sælhammen skjulte han i en Kiste, som han laasede. Nøglen bar han altid paa sig. De levede meget lykkeligt og fik et Par Børn.

En skønne Dag tog Manden ud paa Fiskeri og glemte at tage Nøglen med sig. Konen fandt den, laasede Kisten op og tog Sælhammen. Da hun gik, sagde hun, at til Straf fordi han havde holdt hende fanget saa længe, skulde der drukne ligesaa mange Mennesker, som der skulde til for at favne om Kalsøen. Og det gjorde der ogsaa, hvilket endnu kan ses af Kirkebogen.

Færøsk Bryllup

Min Mand talte kun i Næs Kirke, der laa lige i Nærheden af Præstegaarden. Der var en temmelig stor Menighed. Færingerne var den Gang mere religiøse end nu og gik ofte i Kirke. Jeg vil gerne fortælle lidt om, hvorledes det gik til ved ét af de gode gammeldags Bryllupper. Dog husker jeg ikke, om dette er paa Næs eller paa Viderejde. Stedet spiller jo ingen Rolle.

Hver Gang der skulde være Bryllup, skulde vi i Præstegaarden bage alt det Brød, der skulde bruges til Gildet. Mærkeligt nok var der ikke andre Bagerovne end Præstegaardens, til Gengæld var den ogsaa stor.

Cirka 6 Dage før Gildet kom Bryllupsfamilien med en hel Tønne Rugmel, med Hvedemel, Smør, Sukker og andet godt. Der fulgte altid den Besked med, at vi bare skulde bage væk til Melet var opbrugt. Det kan nok være, at mine Piger og jeg fik travlt. Først bagte vi Brødet og de store Kager. Vi leverede selv Mælken. Bryllupsdagen, eller dagen før, kom de med store Kurve og hentede alt det bagte.

Brudfolkene laante eller lejede nogle Nabohuse, hvis Ejere skulde sørge for Beværtning og Natteleje til de Gæster, der (ofte) kom sejlene Aftenen før Brylluppet. Naar de alle var samlede, fik de Aftensmad, Pølse, Lammesteg, Kartoffler og Smørebrød. Efter Maaltidet lagdes der Raad op om, hvem der skulde følge med hvem til Kirken den næste Dag. Det var nemlig skik, at Brud og Brudgom gik foran med hinanden under Armen, og derefter sluttede Følget op bag dem, ogsaa "Par om Par" og med hinanden under Armen. Brudfolkene, der jo vidste hvem der kom til Højtideligheden, morede sig med at parre dem sammen, som man vidste godt kunde lide hinanden. Undertiden parrede man de største Kontraster, eller endog Uvenner, sammen – noget der altid vakte vild Munterhed. Naar dette Anliggende var ordnet, færdigdrøftet, tog de fat paa Dansen, der dansedes i Reglen til Kl. 11.

Bryllupsdagen kom de øvrige Gæster, nogle vandrende over Fjeldet, andre sejlene. Vore Piger havde meget travlt med at tage imod alle disse Mennesker, der ofte var saa drivvaade, at deres Tøj skulde Tørres, nogle skulde børstes eller have pudset Sko.

Naar alle Gæsterne var samlet i Præstegaarden, stillede Bruden sig op i Døren og raabte udover Forsamlingen, hvem der skulde følges med hvem. Derefter gik de, der endnu ikke var i Stadsen, hjem og pyntede sig, og saa samlede de igen i Præstegaarden.

Brud og Brudgom tog hinanden under Armen, og saa gik de op imod Kirken fulgt af to Brudesvende og to Brudepiger, samt af alle Gæsterne, der gik i deres færøske Dragter, Par efter Par, saaledes som det var bestemt og alle med hinanden under Armen. Det saa meget smukt ud, naar hele Følget en straalende Solskinsdag bevægede sig op mod Kirken. Efter Brylluppet gik Gæsterne over i Gildehusene, hvoraf det ene blev benyttet til at spise i, det andet til at danse i og det tredje at lege i.

Ved Bryllupsbordet, der var dækket i Hesteskoform, sad Brudeparret i Midten, saa alle kunde se de lykkelige. Stuen var ikke særlig pyntet, kun var den bedre oplyst end sædvanligt. Festmaaltidet bestod af Sago- eller Sødsuppe, Okse- eller Lammesteg og tilslut store Lagkager. Lammestegen bestod altid af Bagkroppen, der blev baaret hel ind paa et Fad. Lammehalen blev under megen Skæmt skaaret af og lagt paa en Tallerken, der overraktes en af Gæsterne med et tolinet Rim som: "Med denne lille Hale, skal gerne følge en Tale." og saa skulde Modtageren straks fortsætte Rimet, række Tallerkenen til den næste, der atter skulde rime o.s.fr. Det kunde være meget morsomt, da mange var hele Mestre i at rime. Var der mange Gæster, spistes der i flere Hold med Brudefolkene, Familien og de ældste i første Hold.

Efter Maaltidet gik man over i Dansehuset og begyndte Dansen. Først blev der sunget en Brudevise, den begyndt saaledes:

Isaks Vise:

I ærlige brudefolk giver på agt,
hvad vi for eder vil sjunge
om Isak, den patriark,
hvor han sit giftermål finge;
deraf får I både trøst og lære,
at Gud vil ægteskabsfordrer være,

om de monne hannem frygte.

Færøsk Kædedans

Derefter blev der sunget Kæmpeviser og Kvad, og til dem traadtes saa Dansen. Alle Deltagerne tog hinanden i Hænderne, saa de dannede en stor Rundkreds. Efter at være gaaet nogle Gange rundt, brødes Kæden og stadig holdende hinanden i Hænderne, gik man snart i en Halvcirkel til højre, snart til venstre, snart i 8-Taller og hvad man nu kunde finde paa. Aa, det var saa morsomt, saa morsomt, især naar der var en god Forsanger. Melodien markeredes med Fødderne. Denne Dans dansedes hele Natten, og det var saa godt og morsomt hele Tiden.

Naar der saadan blev sunget ustandselig hele Natten, kunde Halsen jo nok trænge til at klares engang imellem, der blev da budt Øl eller et Glas Brændevin. Der dansedes hele Natten.

Næste Dag gik alle Gæsterne hen i et Hus, der Raabtes "Brudehus". Der sad Bruden og tog mod Brudegaverne. Man gav altid Penge, thi saa kunde Bruden købe det, de trængte mest til eller helst vilde have. Derefter gik alle tilbage til Spisehuset, hvor der serveredes Frokost, og efter den blev der danset lige til Aften, først da sagdes der Farvel og Tak, og hver gik da til sit.

Søndagen efter var der "Køkkengilde" for dem, der havde lavet Maden.

Barselmad

Naar Konerne havde barslet, kom Nabokonerne med "Barselmad", i Reglen Grød og Skærpekød, og de fik saa meget, at der ligefrem kom Velstand i Huset.

Barnedaab

De smaa Børn blev i Reglen opkaldt efter Bedsteforældrene, naar der skulde

døbes, men hvad Barnet skulde hedde, blev aldrig nævnt førend i Kirken. Af hvilken Grund ved jeg ikke. En Dag kom der en Mand ind til min Mand for at faa indskrevet sin Søn til Daaben: "Hvad skal han saa hedde?" spurgte min Mand. "Johannes Hals". "Hals! Hvorfor skal han dog hedde Hals, det er jo ikke noget Navn?" Han forklarede da, at der i Almanakken stod Johannes Hals for den Dag, og saa skulde Drengen hedde det. Min Mand tog Almanakken og slog op paa det paagældende Sted. Det viste sig da, at det var Johannes Halshugning, der var forkortet. Min Mand fik da tilsidst talt Manden fra det.

Det var i Reglen en af Fadderne, der bar Barnet til Kirken, ofte en Vandring over store Strækninger. En Dag bankedes der paa vor Dør. Min Mand gik ud og lukkede op. Udenfor stod to Mænd i færøske Dragter. De fortalte, at de var Officerer fra Damperen, og at de nu var paa Tur til "Toftevandet". I Nærheden af Kirken, havde de mødt saadan en underlig Forsamling. Henad Vejen var der kommet gaaende en 6-7 Mennesker, deriblandt en Mand, der bar et lille Barn i et stort Tørklæde foran paa Brystet. Tørklædeenderne var bundet op om Halsen. Min Mand fortalte da, at det var Skik, at Fadderne bar de smaa Børn til Daaben. Min Mand bød dem ind paa Kaffe, det vilde de gerne. Nu var det saa uheldigt, at vi ingen brændte Bønner havde og for Lugtens Skyld, kunde vi ikke godt begynde at brænde. Jeg lod derfor Pigen løbe hen i et andet Hus og brænde dem, men da det varede for længe, inden hun kom tilbage, lavede jeg Chok lade til dem. Medens vi sad og drak den, sagde min Mand: "Drik blot væk, bagefter faar vi Kaffe". Det var et Held, at Officererne gik, thi Pigen var endnu ikke kommet tilbage.

Begravelser

Naar nogen var død og lagt i Kiste, fik de undertiden Tokroner lagt paa Øjelaagene og et Tørklæde bredt over Ansigtet. Begravelsesdagen gik alle forbi Kisten, een efter een og hver enkelt lagde Haanden paa den Dødes Bryst, medens de for sig selv sagde: "Tak for Alt – Gud velsigne Dig" eller lignende.

De var meget bange for at de døde skulde "gaa igen". Undertiden blev Kisten med den Døde sejlet til Kirken, der laa lige ved Vandet. Det var meget smukt og højtideligt, naar Baaden under Salmesang roedes til Land.

Der var paa Hvidenæs en Fisker og hans Kone, der var Katholiker og havde deres eget lille Kapel. En Gang om Aaret, kom der en katholsk Præst fra Danmark derop udelukkende for deres Skyld, i Reglen fortsatte han Rejsen op til Katholikene paa Island. Det var ikke Skik, med Kirkeklokkerne, at "ringe Solen ned" om Aftenen; kun paa de store Helligaftener blev der ringet en Time og saa selvfølgelig til Gudstjenesten.

Vort Sølvbryllup holdt vi i Stilhed, jeg tror ikke, at der var nogen, der vidste det. Vi havde ikke andre Fremmede end min Mands to Brodersønner, og af Børnene var der ikke andre hjemme end Elisabeth. Vi fik Chokolade om Eftermiddagen og Gaasesteg om Aftenen. Da min Mand havde været Præst i 25 Aar, blev han Ridder af Dannebrog.

Afsked med Færøerne

Da min Mand blev ældre, kunde han ikke udholde de strenge Ture i alskens Vejr, snart over Fjeldet, snart i Robaad hvor Søerne i Storm slog ind. Han længtes efter mildere Klima og efter at komme i Fred og Ro. Han var træt. Da Bregninge Kald blev ledigt, søgte han det og fik det.

Det var meget stærkt for ham at bryde op fra Færøerne. Da han holdt sin Afskedstale, var Kirken fuld af Færinger, og han var meget bevæget.

Ankomst til Bregninge

For fjerde Gang drog min Mand og jeg over Vandet til et nyt Embede. Det sidste. Elisabeth var med.

Min mand var glad over det nye Embede, som han tiltraadte 28. mars 1900. Her var jo meget mildere, og han var saa glad over, at han kunde køre i Vogn til Annekset, Bjergsted. Desværre fik vi ikke Lov til at beholde ham saa længe, han

blev syg og vi maatte holde Kapellan. Kun i fire Aar fik han Lov til at blive her.

Min Mands Død

Min Mand døde den 27. juli 1904 og blev begravet paa Bregninge Kirkegaard, hvor hans Grav er mellem Sakristiet og Vaabehuset.

Efter min Mands Død vendte jeg tilbage til Færøerne, hvor jeg boede hos min Søn, Johan, indtil jeg atter vendte tilbage til Bregninge!

Efterskrift og Bladudtalelse

Den højt dannede, kultiverede Provst Evensen, var en sjælden retlinet, fin og nobel Personlighed, meget tilbageholdende og faamælt. Han tilhørte ikke, og vilde ikke tilhøre nogen bestemt religiøs Retning.

Efter Ankomsten til Bregninge, indfandt der sig en Dag en Mand i Præstegaarden, der til Provstens store Forbavselse spurgte: "Er De Grundtvigianer?" "Nej". "Er De da Indremissionsk?" "Nej", "Men hvad i Alverden er De da?". "Jeg er mig selv." En anden Gang var der en anden af Menigheden, der kom med de samme Spørgsmaal. Da svarede Evensen: "Jeg er ikke Præst for en enkelt Retning, jeg er Præst for alle i Sognet".

Disse Svar var saa karakteristiske for Provst Evensen. Det faldt aldrig ham ind, ukaldet, at snige eller Trænge sig ind i Folks Indre, i deres private Tanke- og Følelsesliv og buldre løs, saaledes som mangen fanatisk Præst har for Skik. Han havde den Tro, at dersom der var noget i Religionen, der var dunkelt for Menighedens Medlemmer, eller at de trængte til religiøs Vejledning, saa kom de nok til ham, saaledes som de havde gjort oppe paa Færøerne, hvor de altid gik til "Provsten", naar der var et eller andet, de vilde have Rede paa.

Og oppe paa Færøerne, med hvis storslaæde Natur han var saa indlevet, at han ikke taalte Omplantningen til Bregninge, der forstod og elskede de deres Provst, som paa saa mange Maader havde gjort saa meget for dem. Befolkningen deroppe paa de afsides Øer, nærede fuld Tillid til ham. De troede ganske simpelt

alt hvad han, deres Provst, sagde. Provsten der aldrig havde skuffet eller svigtet dem. Det var saa karakteristisk for Evensens Forhold til hans færøske Menighed og et Eksempel paa den store mystiske og aandelige Kraft han udstraalede, at naar han deroppe sad ved et Dødsleje og blot holdt den Døende i Haanden, fik Vedkommende Kraft fra ham, saa han tillidsfuld kunde gaa det ukendte imøde. Mange Aar efter Provst Evensens Død kom et Skib fra Færøerne til København. En af Sømændene tog da den lange Vej ned til Bregninge blot for at se "Provstens" Grav og hilse paa vores Datter Elisabeth. Saadan var Forholdet mellem Færingerne og deres Provst.

Efter Provst Evensens Død skrev Pastor Brun, vistnok i Nationaltidende: Evensen kom oppe fra Færøerne. Hans høje ærværdige Skikkelse havde et alvorligt Præg, han smilte sjældent, lo sjældnere. Men den som talte med ham i Enrum, følte, at man skulde tidligt op for at lodde Dybderne i hans Sjæl. Da han var Kandidat, blev han grebet af Søren Kirkegaards Livssyn. Han var en fin og Aandfuld Taler, men han havde ogsaa noget at øse af, thi faa var bedre hjemme i den danske og tyske Guldalders Litteratur. De klassiske Sprog var han lige til sin Alderdom en Mester i og af de moderne Sprog beskæftigede Fransk ham mest. Han førte altid sin Sag til Sejr alene ved sin Personligheds Magt.